

BETÆNKNING

om

udenlandske arbejderes sociale og samfundsmæssige tilpasning her i landet

*Afgivet af en af
Socialministeriet nedsat arbejdsgruppe*

BETÆNKNING NR. 761

DECEMBER 1975

ISBN 87-503-1899-3

Statens trykningskontor

So 00-241-bet.

Indholdsfortegnelse.

<u>Generelle afsnit.</u>	1. Indledning.
	2. Gennemgang af de i betænkning nr. 589, 1971, om udenlandske arbejderes forhold i Danmark afgivne indstillinger.
<u>Sociale forhold.</u>	3. udenlandske arbejderes ret til sociale pensioner.
	4. Udenlandske arbejderes ret til børnetilskud.
	5. Udenlandske arbejderes ret til almindelig offentlig hjælp.
	6. Udenlandske arbejderes boligforhold.
<u>Andre områder.</u>	7. Udenlandske arbejdstageres skatteforhold.
	8. Sproglig bistand.
	9. Individuel rådgivning og retshjælp.
	10. Undervisning.
	11. Stemmeret.
	12. Kommunale udvalg for udenlandske arbejdere.
<u>Information m.m.</u>	13. Information om danske forhold.
	14. Information af den danske befolkning.
	15. Oprettelse af særlig statsadministration
	16. Statistik.
	17. Arbejdsgruppens indstillinger,
	18. Bilag.

1. Indledning.

Arbejdsgruppen vedrørende udenlandske arbejderes sociale og samfundsmæssige tilpasning her i landet blev nedsat ved socialministeriets skrivelse af 13. april 1973. Det udtales heri:

"Et udvalg nedsat i 1969 af arbejdsministeriet om udenlandske arbejderes forhold i Danmark har i 1970 afgivet betænkning med indstillinger om forskellige sociale, sundhedsmæssige og arbejdsmæssige forhold af betydning for fremmedarbejdere.

Under hensyn til betydningen af, at fremmedarbejdere her i landet kan have tilfredsstillende forhold på disse områder, er det fundet ønskeligt at undersøge spørgsmålet om, i hvilket omfang de indstillinger, der er afgivet af det nævnte udvalg, er fulgt, og hvad der i øvrigt kan gøres for at forbedre mulighederne for fremmedarbejderes sociale og samfundsmæssige tilpasning her i landet."

Arbejdsgruppen fik på baggrund heraf ved den nævnte skrivelse til opgave at undersøge udenlandske arbejderes tilpasningsmæssige stilling på alle områder og skal overveje, om der er behov for en yderligere indsats.

I sit arbejde har arbejdsgruppen som udgangspunkt beskæftiget sig med forholdene for ufaglærte arbejdere fra de typiske rekrutteringslande, d.v.s. middelhavslande og fjernere liggende lande. Arbejdsgruppens indstillinger sigter imidlertid på forholdene for alle udenlandske arbejdere i Danmark og deres familiemedlemmer, og udtrykket "udenlandske arbejdere", er derfor anvendt gennemgående i rapporten. Endvidere har arbejdsgruppen under hensyn til, at det i 1970 indførte stop for tilgang af udenlandske arbejdere - bortset fra den korte ophævelse for "kontraktansatte" i efteråret 1973 - stadig eksisterer, især beskæftiget sig med de problemer, der for arbejdstagerne, der kommer i tiden efter selve indvandringsfasen.

Spørgsmål vedrørende opholds- og arbejdstilladelse falder uden for det gruppen tildelte arbejdsområde.

Arbejdsgruppen havde følgende sammensætning:

(Formand) ankechef Fanny Hartmann, den sociale ankestyrelse,

Udpeget af socialministeriet: konsulent Karen Andersen,
udpeget af finansministeriet: Inger Bondesen,
udpeget af Dansk Arbejdsgiverforening: kontorchef Peter Ernst Borgquist,
udpeget af boligministeriet: ekspeditionssekretær Andreas Brix,
udpeget af D.A.S.F., (nu SID): forretningsfører Kaj Buch,
udpeget af arbejdsdirektoratet: kontorchef Poul Debel,
udpeget af socialstyrelsen: ekspeditionssekretær Ingrid Kjær,
udpeget af Kommunernes Landsforening: borgmester Gamma Larsen Ledet,
udpeget af undervisningsministeriet: viceinspektør Svend Møller Nicolaisen,
udpeget af Københavns kommune: kontorchef Jens Seest Sørensen,
udpeget af arbejdsministeriet: ekspeditionssekretær Jørgen Sønder,
udpeget af justitsministeriet: politimester Søren Sørensen, Tilsynet med udlændinge,
som gruppens sekretær blev udpeggt: fuldmægtig Hans Christian Laurberg.

Ekspeditionssekretær Ingrid Kjær blev pr. 1. august 1975 udnævnt til midlertidig ankechef, men fortsatte i arbejdsgruppen, da dennes arbejde på det tidspunkt nærmede sig sin afslutning.

Medlemmer af arbejdsgruppen har aflagt besøg i nogle foreninger for udenlandske arbejdere og har herunder haft lejlighed til at drøfte forholdene med foreningens medlemmer.

Arbejdsgruppen nedsatte to underudvalg, der nærmere har set på spørgsmålene vedrørende henholdsvis sproglig bistand og indholdet af 40-timers-introduktionskurset.

Arbejdsgruppen afgiver herved nedenstående betænkning:

K. Andersen	I. Bondesen	P.E. Borgquist	A. Brix
K. Buch	P. Debel	F. Hartmann (formand)	
I. Kjær	O. Larsen Ledet	Sv. Møller Nicolaisen	
J. Seest Sørensen	Jørgen Sønder	Søren Sørensen	

H.C. Laurberg

København, december 1975.

2. Gennemgang af de af udvalget af 1969 i betænkning nr. 589.
1971, afgivne indstillinger.

Arbejdet i udvalget om udenlandske arbejderes forhold i Danmark adskilte sig fra almindeligt udvalgsarbejde ved, at det efter henstilling fra arbejdsministeren i høj grad arbejdede med en sag af gangen og afgav del-indstilling hver gang et emne var færdigbehandlet.

Den første indstilling vedrørte meddelelse af arbejdstil-ladelser m.v., hvilket spørgsmål falder uden for arbejdsgrup-pens område.

Udvalgets næste indstilling omhandler rådgivning af uden-landske arbejdere og gik ud på, at det henstilledes til arbejds-ministerens at ansætte en medarbejder, der på eget ansvar kunne rådgive udenlandske arbejdere samt henvise dem til eller ind-hente udtalelser fra de forskellige myndigheder, under hvis ressort spørgsmålene måtte henhøre.

Denne indstilling er imødekommet ved oprettelse af stillin-gen som fremmedarbejderkonsulent i socialministeriet, og ar-bejdet har vist sig så omfattende, at der i 1971/72 blev ansat yderligere en fremmedarbejderkonsulent. Der henvises i øvrigt til kapitlet om evt. oprettelse af en statslig administration af spørgsmål vedrørende udenlandske arbejdere.

Udvalget kom dernæst med en omfattende indstilling vedrø-rende udenlandske arbejderes boligforhold. Indstillingen er nærmere omtalt i redegørelsens kapitel om boligforhold, og det skal her alene bemærkes, at udvalgets indstillinger er blevet fulgt på en sådan måde, at arbejdsgruppen ikke har fundet anledning til at stille yderligere forslag.

Om fritidsforanstaltninger for udenlandske arbejdere hen-stillede udvalget, at der af kommuner, hvor behovet var til stede, blev givet tilskud til etablering og drift af fremmed-arbejderklubber og foreninger, og at der søgtes tilvejebragt hjemmel for socialministeriet til at yde 50 % refusion af de kommunale udgifter hertil. Mens der i adskillige kommuner er ydet og fortsat ydes sådanne tilskud, er der ikke fremskaffet generel hjemmel til løbende at yde statsrefusion af disse kommunale udgifter. Socialministeriet har dog i forbindelse med etablering af visse større nationalforeninger ydet direkte

tilskud til delvis dækning af udgifterne i forbindelse med etableringen og driften i det første år.

For så vidt angår danskundervisning indstillede udvalget, at der i henhold til daværende § 104 i lov om fritidsundervisning fremskaffedes det nødvendige undervisningsmateriale, ligesom det blev indstillet, at undervisningen i henhold til samme lovs §109 blev anset for forsøgsundervisning på grund af de dermed følgende lempeligere regler om holdstørrelse m.v. Som det vil fremgå af kapitlet om undervisning, er disse henstillinger blevet fulgt.

Om undervisning af børn blev det foreslået, at undervisningsministeriet overvejede, på hvilken måde der mest hensigtsmæssigt kunne gives nødvendig, grundlæggende danskundervisning til børn af udenlandske arbejdere, ligesom der burde påtænkes oprettet fremmedsproget undervisning af disse børn. Disse forslag er imødekommet ved oprettelse af modtageklasser for fremmedsprogede børn samt reglerne om modersmålsundervisning, nærmere omtalt i kapitlet om undervisning, jfr. bilag 7

Om faglig uddannelse var udvalgets indstilling, at udenlandske arbejdere skulle sikres fuld ligestilling med henblik på muligheden af at følge uddannelseskurser med kompensation for indtægtstab, ligesom det blev foreslået, at der, hvor sprogvanskeligheder forhindrede den faglige uddannelse, blev skabt mulighed for gennemførelse af uddannelse på fremmede sprog.

Udenlandske arbejdere er for så vidt angår mulighederne for erstatning for indtægtstab i forbindelse med faglig uddannelse, nu ligestillet med danske statsborgere, jfr. AF-cirkulære 394/70 af 23. november 1970. Samme cirkulære indeholder endvidere regler om fremmedsprogede faglige kurser, således at udvalgets indstilling er efterkommet. Under hensyn hertil, finder arbejdsgruppen ikke grundlag for at foreslå yderligere ændringer inden for området.

Udvalget foreslog endvidere, at der etableredes helbredsundersøgelser for udenlandske arbejdere, og dette er gennemført således, at det er en betingelse for meddelelse af arbejdstilladelse, at den pågældende ansøger medbringer en TB-attest og et røntgenfoto af lungerne. Endvidere har indenrigsministeriet truffet foranstaltninger, hvorefter udenlandske arbejderer hurtigt

efter modtagelsen her i landet gennemgår en TB-undersøgelse på Dansk TB-station, jfr. indenrigsministeriets cirkulæreskrivelse af 24. august 1975.

For så vidt angår udenlandske arbejderes kostproblemer foreslog udvalget, at der i samarbejde med Statens Husholdningsråd udarbejdedes pjecer om indkøbsmuligheder og evt. kostvejledning af enkelte retter. Sådanne pjecer er blevet udarbejdet på flere sprog og med let genkendelige illustrationer, hvorfor arbejdsgruppen ikke har fundet grundlag for at drøfte problemet yderligere.

Om sikkerhed på arbejdspladsen fremsatte udvalget forslag om, at der drages omsorg for oversættelse af advarselskilte, der i henhold til arbejdstilsynets regler skal opsættes på virksomhederne, således at den udenlandske arbejdskraft får samme sikring som danske arbejdere. Også dette forslag er blevet fulgt, og arbejdsgruppen har heller ikke her fundet grundlag for at foreslå yderligere foranstaltninger.

Om sociale sikringsydelser har udvalget alene foreslået, at der sikres alle udlændinge almindelige børnetilskud til her i landet værende børn efter et halvt års ophold. Dette forslag er ikke blevet fulgt fuldt ud, men ved ændring af lov om børnetilskud ved lov nr. 310 af 26. juni 1975 er det hidtidige krav om 3-års ophold blevet nedsat til et år. Idet der iøvrigt henvises til kapitlet herom skal bemærkes, at arbejdsgruppen har gentaget udvalgets indstilling.

3.« Udenlandske arbejderes ret til sociale pensioner.

Betingelserne for at modtage folke-, invalide- og enkepension er nogenlunde ens. De i relation til udenlandske arbejdere vigtigste betingelser er:

1. Ansøgeren skal være dansk statsborger og have fast bopæl her i landet ved indgivelse af pensionsansøgning.
2. Ansøgeren skal have haft mindst 1 års ophold her i landet efter det fyldte 15. år.
3. For at opnå ret til fuld pension skal ansøgeren enten have opholdt sig i Danmark i 40 år mellem det fyldte 15. - og det fyldte 67. år, eller dog have haft fast bopæl her i landet i 10 år i samme periode, heraf 5 år umiddelbart forud for indgivelse af pensionsansøgning. Er ingen af disse stingeiser opfyldt, har den pågældende alene ret til så mange fyrretyvendedele af den fulde pension, som svarer til det antal år, i hvilken den pågældende har haft bopæl her i landet siden sit 15. år.
4. Udbetaling af tilkendt pension forudsætter som hovedregel, at modtageren har fast bopæl i Danmark. For så vidt angår danske statsborgere, er der dog vidtgående undtagelser fra denne regel.

Danmark har ved bi- og multilaterale overenskomster om social tryghed ligestillet statsborgere fra visse lande med danske statsborgere for så vidt angår retten til at opnå danske sociale pensioner. Sådanne overenskomster omfatter bl.a. statsborgere fra de øvrige nordiske lande, og arbejdstagere der er statsborgere i de øvrige EF-medlemsstater.

Danmark har indledt forhandlinger om overenskomster om social tryghed med Tyrkiet, Jugoslavien og Spanien. Samtidig foregår der forhandlinger i EF-regie mellem EF og en række lande, deriblandt Tyrkiet og Jugoslavien, om overenskomst om social tryghed, herunder ret til sociale pensioner.

I Europa-rådets regie er der indgået midlertidige overenskomster, der giver statsborgere i medlemslandene en begrænset adgang til sociale pensioner.

Endelig bør det nævnes, at politiske flygtninge i henhold til FNs flygtningekonvention er ligestillet med danske statsborgere for så vidt angår retten til pension.

I betragtning af, at alle udenlandske arbejdere her i landet, uanset fra hvilket land de kommer, på samme måde som danske statsborgere ved betaling af deres skat yder bidrag til finansiering af de danske sociale pensioner, finder arbejdsgruppen, at det vil være rimeligt, om alle udenlandske arbejdere i så vidt omfang som muligt sikres ret til de pensioner, de således har ydet "forhåndsbidrag" til.

Arbejdsgruppen skal derfor foreslå, at der skabes mulighed for, at udenlandske arbejdere, der har opholdt sig her i landet i mindst 3 år, bliver berettiget til danske pensioner, således at pensionen også bliver dem udbetalt, selvom de har forladt Danmark.

4. Udenlandske arbejders ret til børnetilskud.

I betænkning nr. 589, 1971, om udenlandske arbejders forhold i Danmark indstillede udvalget, at de udenlandske arbejdstagere, der ikke i kraft af bi- eller multilaterale overenskomster var berettiget til børnetilskud, blev berettiget til de almindelige børnetilskud, efter at have haft fast bopæl her i landet i 6 måneder. Denne indstilling er imidlertid ikke blevet fulgt, hvorfor arbejdsgruppen fandt det relevant at tage spørgsmålet op til drøftelse.

Retten til at modtage børnetilskud er bl.a. betinget af, at barnet eller en af forældrene har dansk indfødsret. Undtagelse fra denne bestemmelse kan gøres ved overenskomst med fremmede stater.

Ved diverse bi- og multilaterale aftaler har Danmark forpligtet sig til automatisk at ligestille visse udenlandske statsborgere med danskere med hensyn til udbetaling af børnetilskud.

Sådanne overenskomster omfatter statsborgere fra de øvrige nordiske lande, og arbejdstagere der er statsborgere i de øvrige EF-medlemsstater samt politiske flygtninge.

De under Europa-rådet afsluttede midlertidige overenskomster giver ret til de danske børnetilskud efter 6 måneders ophold i Danmark. Som foran anført har Danmark indledt forhandlinger om afslutning af en række overenskomster om social tryghed. Disse overenskomster må forventes at ville omfatte børnetilskud, således at statsborgere fra de berørte lande skulle blive berettiget til dansk børnetilskud enten straks efter bosættelsen i Danmark eller efter 6 måneders ophold her i landet.

For alle andre udlændinge med ophold i Danmark gælder, at en af forældrene efter at have opholdt sig her i 1 år i sammenhæng, automatisk ligestilles med danske statsborgere og dermed erhverver ret til almindeligt, forhøjet og ekstra børnetilskud til deres herværende børn. For så vidt angår retten til særligt børnetilskud kræves 3 års uafbrudt ophold her i landet.

Ovenstående regler har, sammenholdt med hvilke lande de udenlandske arbejdere kommer fra, den virkning, at

langt den største del af disse udlændinge er berettiget til børnetilskud til deres børn, enten straks eller senest efter et halvt års ophold her i landet.

Arbejdsgruppen finder, at det for de udenlandske arbejdere, der kommer fra et land, med hvilket Danmark ikke har indgået overenskomst om social tryghed, må forekomme helt vilkårlig, at de ikke modtager børnetilskud.

Arbejdsgruppen skal videre pege på, at børnetilskud ydes for at lette familierne for den økonomiske belastning ved at have børn, en lettelse der indtil 31. december 1969 blev givet alle som fradrag i skatten. Det føles derfor urimeligt at nægte dette tilskud til en gruppe familier her i landet, der erfaringsmæssigt hører til de lavest aflønnede.

Arbejdsgruppen skal derfor indstille, at alle udenlandske arbejdere, der ikke er sikret børnetilskud i kraft af overenskomst, og som bringer familien her til landet, automatisk bliver berettiget til samtlige former for børnetilskud til herværende børn, når en af forældrene har haft bopæl her i landet i 6 måneder.

Arbejdsgruppen har endvidere drøftet rimeligheden af at foreslå, at der også tillægges arbejdstagere' ret til børnetilskud til børn, der har ophold i hjemlandet. På grund af de hermed forbundne problemer - ikke mindst i forbindelse med etablering af en bare nogenlunde effektiv kontrol med oplysninger om antal børn - har arbejdsgruppen dog fundet, at den under de givne forudsætninger ikke kan anbefale dette. Det er herved også taget i betragtning, at spørgsmålet indgår i det af EF-kommissionen fremlagte forslag til et handlingsprogram for vandrende arbejdstagere inden for de Europæiske Fællesskaber.

5. Udenlandske arbejderes ret til almindelig offentlig hjælp.

Efter lov om offentlig forsorg § 1 er enhver, der ikke er i stand til at forsørge sig selv, berettiget til at få hjælp af det offentlige. Denne regel er gentaget i § 1 i lov om social bistand, der fra den 1. april 1976 afløser bl.a. forsorgsloven. Den nævnte ret tilkommer alle, der opholder sig her i landet, uden hensyn til statsborgerskab. For forskellige grupper af udenlandske statsborgere gælder dog visse modifikationer, jfr. bl.a. bistandslovens § 4. I det følgende skal omtales reglerne for forsorgshjælp til udlændinge, der har arbejds- og opholdstilladelse her i landet, og som ikke er statsborgere i lande, med hvilke Danmark har særlige aftaler (Norden og EP).

En udlænding, der hører til denne gruppe, har under alle omstændigheder ret til kortvarig hjælp.

Er den pågældende reelt arbejdssøgende, kan der ydes løbende hjælp efter forsorgslovens almindelige regler. Men er der udsigt til, at hjælpen vil blive af længere varighed -- d.v.s. skønnes at skulle udbetales et sir eller mere - må der ske indberetning til socialministeriet, som da tager stilling til evt. hjemsendelse. Der sker normalt ikke hjemsendelse, når pågældende har opholdt sig her i landet i 2-3 år. Ved afgørelsen lægges der vægt på, om det på lang sigt er mest hensigtsmæssigt for den hjælpsøgende at blive her i landet, eller om han bør have hjælp til at komme tilbage til sit eget miljø. Der kan i sådanne tilfælde altid ydes hjælp til hjemrejse.

Ved afgørelsen af, om en udenlandsk arbejder er i trang og dermed berettiget til hjælp, skal der tages hensyn til hans reelle indtægt, d.v.s. at eventuelle beløb, der er sendt til hjemlandet i henhold til forsørgelseskontrakten bør medregnes.

Arbejdsgruppen har herefter ikke fundet grundlag for at foreslå ændringer.

6. Udenlandske arbejderes boligforhold.

I betænkning nr. 589, 1971, er problematikken vedrørende udenlandske arbejderes boligforhold gennemdrøftet udførligt. Udvalget fastslog, at størsteparten af de udenlandske arbejdere var henvist til at søge boligproblemet løst ved lejemål, og at lovgivningen på dette område ikke skelner mellem danske statsborgere og andre.

Da den nytilkomne udenlandske arbejder dog har andre og større problemer end den fastboende befolkning, fandt udvalget, at der var behov for særlige beskyttelsesregler for udenlandske arbejdere på boligområdet.

- 1) Udvalget foreslog, at arbejdsgivere, der modtager større kontingenter udenlandske arbejdere, skulle være forpligtet til at skaffe disse bolig.
- 2) Endvidere foreslog udvalget regler om statstilskud til kollegiebyggeri for udenlandske arbejdere.
- 3) For at løse det da akutte problem blev det foreslået via statsmidler at bygge et midlertidigt "modtagecenter" ved Avedøre Holme.
- 4) Endelig stillede udvalget forslag om, at der i lov om boligbyggeri blev indføjet en bestemmelse om, at boligministeren kan betinge, at en del af lejlighederne i nybyggeri anvendes til arbejdere, der søger bolig efter at have opnået beskæftigelse i vedkommende byområde. Ligeledes stilledes forslag om, at der i almennyttigt boligbyggeri skulle indgå et antal enkeltværelser til brug for udenlandske arbejdere.

Hertil kan gruppen bemærke følgende:

Ad 1.

Ved den i sommeren 1973 mellem LO og Dansk Arbejdsgiverforening indgåede aftale om modtagelse af udenlandske arbejdere blev der indført den ordning, at en arbejdsgiver, der ønsker at modtage udenlandske arbejdere, der ikke i forvejen havde opholds- og arbejdstilladelse her i landet, skal

stille bolig (i form af et møbleret værelse af god standard, og som ikke kan opsiges de første tre måneder) til rådighed for dem. (Vilkåret indgår i arbejdsaftalen, der er optrykt som bilag 2 til betænkningen). Det fremgår samtidig af aftalen, at der ved udfyldelsen af denne skal gives oplysninger om lejens størrelse og boligens beliggenhed. Disse oplysninger tilgår bl.a. de lokale arbejdsmarkedsnævn, som herved vil have mulighed for at forelægge eventuelle udnyttelsessituationer for de kommunale myndigheder m.v. Denne ordning vil i det omfang, der igen åbnes for tilgangen af udenlandsk arbejdskraft, bidrage til at løse boligproblemer i arbejdsaftaleperioden, såfremt kontrol med at denne forpligtelse overholdes, kan gennemføres på betryggende måde.

Ad 2.

Forslaget blev for så vidt fulgt, idet der i lov om boligbyggeri § 50 indførtes en regel om, at der kunne ydes tilskud til sådant kollegiebyggeri med i alt 10 mill.kr. årligt. På grund af meget ringe brug er reglen ikke medtaget i boligloven af 19. marts 1975.

Ad 3.

Byggeriet af et modtagecenter i Avedøre Holme blev startet. Af forskellige årsager, herunder det i 1970 indførte stop for yderligere tilgang, blev byggeriet først beskåret og sidenhen overdraget til hovedstadskommunerne.

Ad 4.

Forslaget om familieboligerne er gennemført ved lovbekendtgørelse nr. 483 af 16. august 1973. (§ 53, stk. 2), og er gentaget i boligbyggeriloven af 19. marts 1975.

Endvidere er der i udlændings- bekendtgørelsen nr. 345 af 22. juni 1973 indført en regel, hvorefter opholdstilladelse til en udenlandsk arbejder kan gøres betinget af, at den pågældende råder over en "passende bolig". I rigspolitichefens (T.ir.U.s) cirkulæreskrivelse til samtlige politimestre af 10. januar 1973, er der fastsat nærmere regler om, hvilken bolig en udenlandsk arbejder skal råde over, før der kan

gives opholdstilladelse til hans familie. Et ekstraktudskrift er optrykt som bilag 3.

For så vidt angår enkeltværelser, skal det bemærkes, at støtte i henhold til pkt. 29 i boligministeriets cirkulære af 4. juni 1975 om støtte til almennyttigt nybyggeri forudsætter, at nybyggeriet indeholder et passende antal enværelsers boliger til selvstændig udlejning.

Det er arbejdsgruppens opfattelse, at det er af stor betydning, at der eksisterer særregler, som beskytter udenlandske arbejdere og deres pårørende mod misbrug på boligområdet i den første tid efter deres ankomst til Danmark. På den anden side finder arbejdsgruppen det rigtigst, at udlændinge efter en vis tids ophold her i landet bliver ligestillet med danske statsborgere på boligmarkedet. Det bemærkes i denne forbindelse, at reglerne om lejerbeskyttelse og om boligstøtte gælder uden hensyn til **statsborgerskab**. Det skal her bemærkes, at også beboere af enkeltværelser kan henvende sig til den kommunale boligkommission såfremt boligen af dem skønnes så ringe, at den ikke er egnet som menneskebolig.

7. Udenlandske arbejderes skatteforhold.

Arbejdsgruppen har vedrørende skatteforhold især beskæftiget sig med spørgsmålet om fradrag for ydelser ifølge forpligtelseserklæringer i henhold til ligningslovens § 14, stk. 2, og fradrag for dobbelt husførelse i henhold til statsskattelovens § 6 a.

I et brev af 24. oktober 1974 opfordrede arbejdsgruppen socialministeren til at tage spørgsmålet op over for finansministeren med henblik på at søge de gældende regler ændret. Arbejdsgruppens indstilling er, at fradrag i henhold til forpligtelseserklæringer kun bør gives, såfremt modtageren af ydelserne er skattepligtig i Danmark. For så vidt angår fradraget for dobbelt husførelse indstilledes, at de nuværende beviskrav slækkes, samtidig med at fradraget begrænses til to år, som for danske statsborgere.

Det nævnte brev til socialministeren er optrykt som bilag 1.

8. Sproglig bistand til udenlandske arbejdere.

Forudsætningen for at udenlandske borgere vil kunne drage nytte af den almindelige offentlige service er et rimeligt kendskab til det danske sprog.

Det har vist sig, at denne forudsætning er langt fra at være opfyldt for alle udlændinge selv efter en bopælsperiode på 4 - 6 år. Forholdsvis få udenlandske arbejdere og deres voksne familiemedlemmer har taget mod de frivillige sprogundervisningstilbud.

Det viser sig, at mange udlændinge i dag ved, hvortil de skal rette eventuelle spørgsmål, men deres sproglige formåen er ikke tilstrækkelig til, at de kan udnytte deres viden. Dette har f.eks. ifølge undersøgelser foretaget af forskellige læger været en af årsagerne til, at alvorlige sygdomstilfælde ikke er blevet behandlet i tide.

Arbejdsgruppen er af den opfattelse, at tilpasningsvilkårene for udenlandske arbejdere og deres herboende pårørende bør søges lettet, ved at offentlige myndigheder i fornødent omfang benytter sproglig bistand ved betjening af udenlandske borgere, der ikke forstår dansk eller ikke er i stand til i tilstrækkelig grad at udtrykke sig på et forståeligt dansk.

Sproglig bistand til sagsbehandlere i den offentlige sektor har været drøftet med de implicerede ministerier, Amtsrådsforeningen og Kommunernes Landsforening samt Dansk Flygtningehjælp, ligesom der har været kontakt med Handelshøjskolen med henblik på en særlig uddannelse af tolke. Handelshøjskolen er positivt indstillet, og et internt udvalg arbejder med emnet. Såfremt de på side 31 foreslåede samarbejde etableres, henstiller arbejdsgruppen, at resultatet af det interne udvalgs arbejde behandles snarest muligt.

Arbejdsgruppens undersøgelser har vist, at der er behov for ensartede retningslinier vedrørende benyttelse af tolkebistand.

Arbejdsgruppen mener, at alle, såvel offentlige som private instanser, bør benytte den i socialministeriet etablerede vederlagsfrie telefontolkeservice i så vid udstræk-

ning som muligt. Denne service er til rådighed i ministeriet fra 9.00 - 16.00 og har desuden i lighed med mange offentlige kontorer en fast ugentlig aftenåbningstid. Uden for den nævnte åbningstid er der til alle landets hospitaler en særlig telefontolkebistand til at betjene skadestuer og akutte indlæggelsesafdelinger. Telefontolkeservice inden for almindelig kontortid og den særlige service til hospitaler er desuden til rådighed for lægevagtordningen i det omfang, disse måtte have mulighed for at benytte sig heraf.

I de situationer, hvor telefontolkning ikke er tilstrækkelig eller mulig, bør der kunne tilkaldes en tolk.

Arbejdsgruppen anbefaler, at der indtil en tolkeuddannelse på Handelshøjskolen etableres, og indtil der er en stab af uddannede tolke, tilbydes støtte til de personer, der i dag fungerer som tolke. Her tænkes på orienteringsmøder og evt. kortere kurser i oplysning om ændringer i gældende love og i arbejdsmarkedsforhold samt i tolketeknik og fagudtryk. Denne orientering foreslås tilrettelagt af socialministeriets konsulenter i nært samarbejde med Handelshøjskolen og de berørte myndigheder og organisationer.

For at lette adgangen til i en overgangsperiode at finde frem til personer, der kan tilkaldes«, foreslås, at socialministeriets fremmedarbejderkonsulenter udarbejder en liste over personer, der har et rimeligt kendskab til dansk, og som har tolkeerfaring. Som mindste krav for optagelse på listen anbefaler arbejdsgruppen, at pågældende har bestået 3. sprogprøve på Folkeuniversitetet eller tilsvarende danskundskaber, samt i begge tilfælde har mindst 2 års erfaring som tolk. (Folkeuniversitetets 3. sprogprøve kan, hvis et rimeligt kandidatantal tilmelder sig, etableres uden for den almindelige eksamenstermin). Socialministeriet "autoriserer" ikke de pågældende personer som "exam. tolke" ved udsendelse af listen, men henviser til personer, der stiller sig til rådighed, og som er villige til at deltage i evt. kurser og til at arbejde for et rimeligt honorar.

Arbejdsgruppen har drøftet, hvad et rimeligt honorar er, og mener, at en sats, svarende til den der i dag benyttes inden for flere offentlige instanser, kan være vejledende, nemlig timelønnen ved specialundervisning for voksne i henhold

til lov om fritidsundervisning m.v.

Arbejdsgruppen anbefaler endvidere, at der udarbejdes en folder, der kort orienterer om tolkebistand, f.eks. om hvordan bistand kan skaffes, udgifterne derved og om vanskelighederne ved at tale gennem tolk. Folderen foreslås udsendt til kontorerne inden for stat og kommuner samt udsendt til og stillet til rådighed for læger, hospitaler og arbejdsmarkedets parter.

Det er arbejdsgruppens indstilling, at udgiften ved brug af tolke normalt må bæres af det offentlige, og at udgiften ved telefontolkeservice fortsat bør betales af socialministeriet. I tilfælde, hvor tolke tilkaldes af en offentlig myndighed, bør honorar m.v. normalt betales af denne myndighed, såfremt det drejer sig om en foranstaltning fra det offentlige, som enhver, der har ophold her i landet, har ret til. Som eksempel kan nævnes hjemmebesøg af sundhedsplejerske, familievejleder, børneværn m.fl. og undersøgelser og behandling på ambulatorier, hospitaler, hos speciallæger o.lign.

I andre tilfælde af mere privat karakter, f.eks. ved indgåelse af ægteskab, aflæggelse af køreprøve m.v., bør den pågældende myndighed, hvis der kan være tvivl om, at udlændingen har tilstrækkeligt kendskab til dansk, drage omsorg for, at en tolk med forsvarlige kvalifikationer tilkaldes. Den foreslåede ordning med en særlig kreds af tolke, der har sproglige forudsætninger for dette og er villige til at arbejde inden for området, bør også i disse tilfælde benyttes.

Arbejdsgruppen finder det rimeligt, at udlændingen selv betaler udgiften til tolk i privatretlige tilfælde ved refusion af tolkeudgiften til det offentlige kontor, der har rekvireret tolken.

Særlige forhold kan gøre sig gældende, når offentlig service sker inden for arbejdsmarkedets rammer, f.eks. i faglige spørgsmål. I denne service, der ydes dels fra Arbejdsformidlingen og dels fra det lokale fagforeningskontor, er det arbejdsgruppens opfattelse, at tolkebistanden bør foretages via telefon, men at man i nødvendige tilfælde også her kan tilkalde tolke, som betales af det offentlige.

Ved bilæggelse af større eller mindre konflikter på arbejdspladsen bør der, efter arbejdsgruppens opfattelse, i langt højere grad, end det sker i dag, benyttes fornøden sproglig bistand.

Til brug for tolke anbefaler arbejdsgruppen, at der udarbejdes ordlister med specialudtryk inden for arbejdsmarkedet, social- og sundhedsvæsenet, skatteadministration og retsvæsen.

9. Udenlandske arbejders adgang til individuel rådgivning og retshjælp (incl. fri proces).

Rådgivning.

I betænkning nr. 589 fra 1971 udtalte udvalget, at dets henstilling af 9. marts 1970 om oprettelse af en konsulentstilling til fremme af rådgivningsvirksomheden for udenlandske **arbejdere**, var blevet fulgt. I de nu forløbne år har socialministeriets fremmedarbejderkonsulent arbejdet for at sikre, at alle udenlandske arbejdere i Danmark skulle kunne få den rådgivning, de måtte have behov for, specielt i den første svære tilpasningsperiode i deres nye land. Dette har naturligvis ikke kunnet lade sig gøre uden de lokale bopælskommuners bistand, og nogle kommuner har da også organiseret rådgivning for udenlandske arbejdere på forskellig vis. Da rådgivningen ikke har været lige intensiv i alle kommuner, og da arbejdsgruppen finder, at der, specielt blandt udenlandske arbejdere uden kendskab til danske forhold, er et stort behov for en udstrakt individuel rådgivning, skal man påpege det rimelige i, at dette behov imødekommes i videst muligt omfang (eventuelt under medvirken af en tolk, hvilket er nærmere omtalt i kapitlet om sproglig bistand).

Arbejdsgruppen skal som følge af ovenstående anbefale, at der i kommuner, hvor behovet for rådgivning konstateres, tilvejebringes mulighed for rådgivning ved eksperter fra de forskellige kommunale forvaltningsgrene. Det skal bemærkes, at arbejdsgruppen ikke finder det nødvendigt, at kommunerne opretter en egentlig administration for at imødekomme sådanne behov, idet der har været gode erfaringer med at lade rådgivningen foregå i samarbejde med eksisterende nationalforeninger og lignende. Ligeledes vil de andetsteds i betænkningen foreslåede kommunale udvalg for udenlandske arbejdere, i deres egenskab af kontaktorganer mellem de udenlandske arbejdere og kommunalforvaltning, kunne kanalisere de fremkomne ønsker om rådgivning frem til pågældende afdeling i forvaltningen, og dermed overflødiggøre en særskilt administration i kommunerne.

Retshjælp og fri proces«

Under henvisning til at reglerne for retshjælp og fri proces til danske statsborgere også gælder for udenlandske statsborgere med bopæl her i landet, og under hensyn til det i kapitlet om sproglig bistand anførte, har arbejdsgruppen ikke fundet anledning til at fremsætte forslag om særskilte regler om retshjælp og fri proces til udenlandske arbejdere.

10. Undervisning»

Den udenlandske arbejder og hans/hendes families sociale- og samfundsmæssige tilpasning her i landet er fundamentalt afhængig af, i hvilken grad de pågældende får kendskab til det danske sprog og til samfundets opbygning iøvrigt.

Det er arbejdsgruppens opfattelse, at undervisning i dansk sprog og i samfundsorientering bør have en meget central placering inden for rækken af undervisningstilbud, så denne særligt sårbare gruppe borgere ikke stilles vanskeligere end øvrige borgere i samfundet med hensyn til livs- og arbejdsvilkår og til at kunne benytte social- og sundhedsmæssig service, samt undervisnings- og uddannelses tilbud **etc.** her i landet.

I. Inden for LOV OM FRITIDSUNDERVISNING M.V. kan der tilrettelægges særlige introduktionskurser i danske samfundsforhold og i dansk sprog.

Orienteringskursus (40 timer) lægger vægt på at informere om sociale forhold, rettigheder og pligter, serviceorganer m.v. Til undervisningen, der helst skal finde sted umiddelbart efter den udenlandske borgers ankomst til landet, kan der ydes tilskud til tolkebistand. Sprogkursus (180 timer) tilsigter at give udlændingen et alment ordforråd på ca. 1000 danske ord.

Begge kursustilbud godkendes som specialundervisning, hvilket **medfører**, at undervisningen er gratis (bortset fra et indskrivningsgebyr), at den kan finde sted på mindre hold, samt at læreren er specialuddannet og er lønnet efter reglerne om specialundervisning. Læreren skal, foruden at være faglig og almindelig pædagogisk kvalificeret, have gennemgået et særligt kursus, som giver læreren kendskab til denne specielle elevgruppes særlige kulturbaggrund.

I henhold til aftalen mellem arbejdsmarkedets parter i sommeren 1973 om vilkårene for tilgang af udenlandsk arbejdskraft fra 3. lande, er den ansatte forpligtet til at deltage i et 40 timers kursus i dansk og danske samfundsforhold (arbejdsaftalens vilkår pkt. 6). Kurset skal såvidt muligt afholdes inden 3 måneder efter ankomsten til virksomheden og inden for arbejdstiden, eller i specielle tilfælde i tilslutning til denne.

Formålet med kurset er at give de udenlandske arbejdere et elementært kendskab til det danske samfund og kendskab til ganske almindelige danske ord.

Arbejdsgruppen finder det væsentligt, at 40 timers kurset bliver tilrettelagt således, at der sikres en ensartet undervisning og har derfor nedsat et teknisk, pædagogisk arbejdsudvalg til at forestå den fysiske udformning af undervisningsplan og materiale. Om udvalgets resultat er nærmere redegjort i bilag 5.

Denne obligatoriske undervisning gives også efter fritidsundervisningslovens regler om specialundervisning.

Arbejdsgruppen har - med undtagelse af Dansk Arbejdsgiverforenings repræsentant - endvidere fundet grundlag for at henstille, at timetallet i dette obligatoriske kursus udvides, specielt med henblik på også at give plads for en elementær indlæring i dansk talesprog. Timetallet foreslås udvidet til 220 timer, således at den obligatoriske introduktionsundervisning for nytilflyttede udenlandske arbejdere i samfundsforhold omfatter 40 timer og i sprog 180 timer.

Efter lov om fritidsundervisning m.v. tilbydes på almindelige **undervisningsvilkår** en række kurser i sprog, kulturelle og **samfundsbetonede** emner, og i praktiske og musiske emner. Deltagerantallet på de enkelte hold skal være mindst 12.

Derudover er der inden for fritidsundervisningslovens rammer mulighed for at deltage i undervisning, der forbereder til og afsluttes med f.eks. teknisk forberedelseksamen, udvidet teknisk forberedelseksamen eller Højere forberedelseksamen, der giver adgang til at gå videre i uddannelsessystemet.

De hernævnte kurser samt lovens erhvervsmæssige kurser kan benyttes af alle borgere uanset nationalitet.

De mange tilbud der findes, udnyttes kun i begrænset omfang af udenlandske borgere, fortrinsvis på grund af sprogvan-skeligheder, men også fordi tilbudene ikke altid bliver kendt. Der er behov for en opsøgende virksomhed, ikke mindst over for den udenlandske arbejders familie. Arbejdsgruppen mener, at det må være i samfundets interesse at alle udenlandske arbejdere, der ønsker en videre uddannelse, får denne, så langt den enkeltes muligheder rækker.

II. Arbejdsministeriet har fastsat retningslinier for udenlandske arbejders deltagelse i kurser inden for lov nr. 194 af 18. maj 1960 om ERHVERVSMÆSSIG UDDANNELSE af IKKE-FAG-LÆRTE ARBEJDERE eller efter EFTERUDDANNELSESORDNINGEN for FAG-LÆRTE. Disse muligheder er nærmere omtalt i Arbejdsdirektoratets cirkulære nr. 394/70 af 23. november 1970, bilag nr. 6

Det er arbejdsgruppens opfattelse, at også de hernævnte uddannelsesmuligheder kun har været benyttet af udlændinge i meget få tilfælde, angiveligt på grund af et stort dansk pres på disse uddannelsessteder, og fordi der normalt forudsættes rimelige dansk kundskaber for optagelse på kursus.

Arbejdsgruppen finder det nødvendigt at henstille, at der i langt videre omfang end tilfældet er i dag, udfoldes bestræbelser for at motivere udenlandske arbejdere til at benytte sig af disse uddannelses tilbud, der er åbne for alle, der har eller søger beskæftigelse inden for det pågældende arbejdsområde. Arbejdsgruppen henleder opmærksomheden på, at der i cirkulæret er givet mulighed for undtagelsesvis at etablere holdundervisning med deltagere med samme modersmål, og at fornøden tolkebistand ligeledes kan godkendes efter indstilling fra uddannelsesrådets sekretariat til arbejdsministeriet.

III. UDENLANDSKE BØRN, der opholder sig i Danmark, er omfattet af de almindelige regler om undervisningspligt og ret til undervisning i FOLKESKOLEN., såfremt deres ophold her i landet varer mindst 6 måneder inden for et skoleår.

Om de særlige foranstaltninger omkring modtagelsesundervisning indtil eleverne kan følge den normale danske klasseundervisning og om undervisning på modersmålet henvises til bilag 7

UNGDOMSSKOLEN, der er en kommunal skole, tilbyder undervisning til 14-18 årige, enten som et supplement eller som et alternativ til anden undervisning. Der skal gives et ungdomsskoletilbud i hver kommune. Tilbudet kan omfatte almene kurser, specialundervisning, prøveforberedende undervisning og erhvervsmæssig grundkurser.

Fremmedsprogede elever kan tilmeldes de almindelige hold, og der kan under de almene kurser også gives tilbud,

der tager hensyn til denne særlige gruppe, f.eks. ved tilbud om danskundervisning.

I forbindelse med specialundervisning kan ungdomsskolen oprette erhvervsmæssige introduktionskurser, f.eks. for at skabe mulighed for periodeophold uden for folkeskolen for elever, der ikke trives eller fungerer i klassen.

Kurserne oprettes af de enkelte ungdomsskoler udfra de behov, der findes i den pågældende kommune. For fremmedsprogede unge kan ungdomsskolen tilbyde kurser på grundlag af retningslinierne for de erhvervsmæssige introduktionskurser, der findes i et notat fra Direktoratet for ungdomsundervisningen af 12. juni 1973, jfr. bilag 4

IV. ØKONOMISKE STØTTEMULIGHEDER: Undervisningstilbud, oprettet specielt med henblik på udenlandske arbejdere og deres familier, betales efter samme regler, som undervisningstilbud til danske deltagere, d.v.s. at der for specialundervisning og forberedelseskursus under fritidsloven betales normalt indskrivningsgebyr uden anden deltagerbetaling, og for undervisning på almindelige vilkår betales gebyr + 25 fo af lærerlønnen.

Uddannelsestilbud under II er gratis, og der ydes normalt en godtgørelse for tabt arbejdsindtægt, der svarer til dagpengene i den statsanerkendte arbejdsløshedskasse.

Undervisning i folkeskolen og ungdomsskolen er gratis.

Statens Uddannelsesstøtte ydes principielt kun til danske statsborgere. Der kan dog ydes støtte til uddannelsessøgende, der ikke har dansk indfødsret, når særlige grunde taler herfor, herunder navnlig pågældendes tilknytning til Danmark.

Arbejdsgruppen henstiller, at Statens Uddannelsesstøtte også ydes til her i landet bosatte unge, der er børn af herboende udenlandske forældre.

11. Udenlandske arbejderes stemmeret.

Som et led i de udenlandske arbejderes samfundsmæssige tilpasning har arbejdsgruppen overvejet spørgsmålet om at give udlændinge stemmeret ved offentlige danske valg.

Da en ændring i reglerne om valg til folketinget kræver grundlovsændring, har gruppen alene set på spørgsmålet om valgret til amtsråd og kommunalbestyrelse.

Stemmeret til de kommunale valg har den, der på valg-dagen er fyldt eller fylder 20 år, og som er dansk statsborger og bosat i kommunen.

En under Nordisk Råd nedsat arbejdsgruppe har i en betænkning fra maj 1975 indstillet, at nordiske statsborgere med bopæl i et andet nordisk land får kommunal stemmeret efter at have boet i det pågældende land så længe, at den pågældende erfaringsmæssigt kunne være blevet statsborger, hvilket for Danmarks vedkommende vil sige 3 år.

Endvidere har EF-kommissionen som et led i det fremlagte forslag til et handlingsprogram for vandrende arbejdstagere foreslået, at der gives statsborgere i medlemsstaterne kommunal valgret i tilfælde af fast bopæl i en anden medlemsstat end den, hvori den pågældende er statsborger.

Arbejdsgruppen finder det rimeligt, at udlændinge - uanset deres nationalitet - som i en årrække har haft fast tilknytning til Danmark, og som på lige fod med danske statsborgere er med til at finansiere det danske samfundsmaskineri igennem skattebetaling også bør have mulighed for gennem stemmeafgivningen at deltage i den beslutningsproces, der afgør, på hvilken måde og i hvilket omfang det offentliges indtægter skal benyttes. Hertil kommer, at det findes rimeligt at give denne gruppe borgere samme mulighed for gennem politisk indflydelse at beskytte de rettigheder, der er tillagt dem i samfundet. Endelig finder arbejdsgruppen, at der kan være særligt tungtvejende grunde til at give udlændinge indflydelse netop på kommunalt plan, idet kommunalbestyrelsens beslutninger i høj grad berører borgernes dagligdag.

Arbejdsgruppen skal derfor indstille, at der gives alle udenlandske arbejdere uanset nationalitet stemmeret til kommunale og amtskommunale valg, efter at de pågældende har haft fast bopæl her i landet uafbrudt i 3 år.

12. Kommunale udvalg for udenlandske arbejdere.

Uanset at udenlandske arbejdere på langt de fleste områder er fuldt ligestillet med danske statsborgere, må man regne med, at de i de første år af deres ophold her i landet vil have en række specielle behov (for rådgivning, information, undervisning m.m.). De fleste af disse specielle behov skal løses på kommunalt plan.

Som følge af kommunikationsvanskeligheder har kommunalpolitikere og personalet i de kommunale administrationer kun et begrænset kendskab til de udenlandske arbejders specielle problemer.

Det vil derfor ofte være af værdi, at der etableres en kontaktflade mellem kommunen (kommunalpolitikere og evt. den kommunale administration) og den del af befolkningen, der udgøres af udenlandske arbejdere. Det er det lokale samfund selv, der er nærmest til at vurdere behovet for en sådan kontakt og formen for en eventuel kontakt. Arbejdsgruppen skal pege på muligheden for at nedsætte kontaktudvalg bestående af kommunalbestyrelsesmedlemmer og evt. repræsentanter for de berørte forvaltningsgrene, repræsentanter der vælges af de udenlandske arbejdere eller deres foreninger samt eventuelt repræsentanter for andre offentlige myndigheder eller organisationer, der beskæftiger sig med spørgsmålet vedrørende udenlandske arbejdere.

Kontaktudvalg eller andre former for samarbejde mellem kommunerne og repræsentanter for de udenlandske arbejdere vil ofte kunne løse en række spørgsmål, der for den enkelte udlænding er uoverskuelige. Samtidig vil der derved kunne skabes en bedre forståelse for de udenlandske arbejders situation, hvilket er en afgørende forudsætning for, at de udenlandske arbejdere kan blive akcepteret både i arbejds- og boligmiljøerne, og dermed få deres almindelige leveforhold forbedret.

13. Information om danske forhold m.m.

I betænkning nr. 589 er opregnet de i 1970 eksisterende pjecer med oplysninger til udenlandske arbejdere om danske samfundsforhold. Visse af disse pjecer er udgået, nogle eksisterer i revideret og ajourført udgave, og nye er kommet til. Arbejdsgruppen finder, at disse pjecer giver en relevant introduktion til danske samfundsforhold, specielt under hensyn til den i kapitlet om undervisning omtalte undervisning i forbindelse med ankomsten her til landet, hvor de enkelte emner bliver nærmere belyst ved anvendelse af filmbånd, plancher og andet egnet undervisningsmateriale. Arbejdsgruppen finder det dog fornødent at pege på vigtigheden af, at disse pjecer, ikke mindst den af socialministeriet udgivne "fremmedarbejder i Danmark" gives til nye udenlandske arbejdere allerede inden de forlader hjemlandet, d.v.s. forud for indgåelse af en arbejdsaftale og ansøgning om opholdstilladelse.

Arbejdsgruppen har rettet henvendelse til Danmarks Radio med anmodning om etablering af periodiske radioudsendelser på de sprog, der benyttes af de største grupper af udenlandske arbejdere i Danmark.

Arbejdsgruppen har fundet det rigtigt, at staten - som tilfældet har været til og med finansåret 1975/76 - støtter udgivelsen af en flersproget avis for udenlandske arbejdere, og arbejdsgruppen skal henstille, at der fortsat ydes støtte til en flersproget avis.

Arbejdsgruppen anser det endvidere for væsentligt, at de udenlandske arbejdere og deres familiemedlemmer kan fastholde forbindelsen med hjemlandets kultur. Det findes derfor vigtigt, at et rimeligt bibliotekstilbud af modersmålsliteratur, omfattende såvel fag- som skønlitteratur, søges fremskaffet. Da arbejdsgruppen er bekendt med, at et under Bibliotekstilsynet nedsat udvalg vedrørende biblioteksbetjening af udenlandske arbejdere og deres herboende familier nu har afgivet betænkning, finder den ikke at burde afgive henstilling om dette spørgsmål.

14. Information af den danske befolkning.

En virkelig tilpasning af udenlandske arbejdere i det danske samfund har som en af sine forudsætninger, at de udenlandske arbejdere føler sig accepteret af een danske befolkning. Dette kræver, at der iværksættes en planmæssig information om udenlandske arbejdere og deres situation, med det formål at påvirke danskernes holdning over for denne gruppe.

Målet må være at opnå en ægte forståelse for de udenlandske arbejderes baggrund, traditioner og adfærdsmønstre. Det må tilstræbes at udrydde fordomme, som knytter sig til nationalitet, religion og tradition, og i stedet at opbygge en forståelse for, at udenlandske arbejdere vil kunne tilføre det danske samfund mange nye værdier.

Arbejdsgruppen finder, at disse mål ikke vil kunne nås gennem en informationskampagne eller lignende. Der er her tale om en langsigtet opinionsdannelse, som forudsætter medvirken fra alle, der har ansvar for folkeoplysningen her i landet: TV og radio; pressen, både dagblade, ugeblade og fagblade; hele undervisningsvæsenet; biblioteksvæsenet; de talrige foreninger, der ser det som deres opgave at bidrage til oplysningsarbejdet og til meningsdannelsen, d.v.s. politiske foreninger, faglige organisationer, ungdomsforeninger, religiøse sammenslutninger og flere andre. Arbejdsgruppen foreslår, at der rettes en kraftig opfordring til alle de nævnte medier og organisationer, om at give spørgsmål, der kan bidrage til en bedre forståelse af de udenlandske arbejderes problemer en betydelig plads i deres almindelige oplysende virksomhed.

I tilfælde af, at der til et begrænset område må forventes at ankomme et større antal udenlandske arbejdere, vil arbejdsgruppen dog finde det hensigtsmæssigt, at der iværksættes en konkret information i god tid forud for udlændingenes ankomst.

Arbejdsgruppen anbefaler endvidere, at de kulturaftaler, der er indgået eller måtte blive indgået mellem Danmark og de lande, fra hvilke vi modtager udenlandske arbejdere, bliver udnyttet mest muligt til aktiviteter, der kan fremme de ovennævnte formål.

15. Oprettelse af en særlig statslig administration for udenlandske arbejdere.

Arbejdsgruppen har overvejet 'betimeligheden af at oprette en central administration, der skulle koordinere det arbejde **vedr.**

udenlandske arbejdere, der udføres af de forskellige statslige og kommunale myndigheder, samt forestå samarbejdet mellem offentlig myndighed og organisationer, herunder arbejdsmarkedets parter. Derudover kunne en sådan central administration eventuelt tage initiativ til reformer.

Som nævnt foran side 5 , er der i overensstemmelse med udvalgets betænkning af 1971 under socialministeriet oprettet en fremmedarbejderkonsulenttjeneste. Konsulenterne har i vid udstrækning virket som koordinatore mellem myndigheder og organisationer. Desuden har de berørte myndigheder og organisationer praktiseret et samarbejde om spørgsmål vedrørende udenlandske arbejdere. Dette samarbejde er ikke formaliseret, men har i praksis vist sig at fungere.

Gruppen finder derfor ikke grundlag for at foreslå oprettelse af en fast administration, men vil dog finde det hensigtsmæssigt, at det eksisterende uformelle samarbejde får en noget fastere karakter. Arbejdsgruppen skal derfor henstille, at de i arbejdsgruppen repræsenterede myndigheder og organisationer også fremover mødes for at drøfte opståede generelle spørgsmål omkring tilpasningen af udenlandske arbejdere, såvel som eventuelle spørgsmål om samarbejde mellem de implicerede myndigheder og organisationer, således at f.eks. et lovgivningsområdes regler og praksis i tide koordineres med andre områders regler og praksis.

Det foreslås, at der fast afholdes et vist antal møder årligt, men at arbejdsgruppen i øvrigt kan indkaldes, når en eller flere deltagere skønner det nødvendigt. Det må på forhånd være fastlagt, hvem der skal have ansvaret for gruppens sammensætning, mødeindkaldelse m.v., og arbejdsgruppen skal i denne forbindelse pege på socialministeriet.

Det skal bemærkes, at SIDS repræsentant under arbejdsgruppens drøftelser har fremhævet, at man i tilfælde af åbning for en større tilvandring af udenlandske arbejdere ønsker indført en central administration, samt et indvandringsnævn med repræsentation bl.a. af arbejdsmarkedets uarter.

16.

Statistik.

For at kommunerne i rette tid kan forberede og iværksætte tilpasningsforanstaltninger for deres udenlandske indbyggere, såsom sprogundervisning for børn eller voksne, rådgivning eller lignende, vil det være af betydning, at de har adgang til statistisk materiale om udlændinge i kommunen, fordelt på nationalitet (eventuel sproggruppe), køn, alder, indvandringsdato, civilstand. Disse oplysninger er det i dag meget vanskeligt for kommunerne at fremskaffe.

Der findes flere registre og statistikker: Rigspolitiet, tilsynet med udlændinges oversigt, arbejdsdirektoratets gæstarbejderregister, **CPR-registeret**, Danmarks Statistiks oversigt over ind- og udvandrere. Hver af disse statistikker eller registre indeholder imidlertid kun en **begrænset** del af de statistiske oplysninger, som kommunerne har brug for.

De kommunale folkeregistre, der er det grundlag, CPR har opbygget sit **udlændingsregister** på, fører normalt ikke selvstændige lister over udlændinge. De øvrige kommunale forvaltninger kan således ikke ad denne vej få de ønskede oplysninger.

Da det for arbejdsgruppen er oplyst, at alle de ønskede oplysninger kan fremskaffes gennem CPR's register, skal den anbefale, at der skabes mulighed for, at Danmarks Statistik samler og bearbejder de nødvendige oplysninger og stiller dem vederlagsfrit til disposition for offentlige myndigheder og arbejdsmarkedets parter mindst 2 gange årligt.

17. Arbejdsgruppens indstillinger.

1. Sociale forhold.

- a. Pensioner. Det henstilles, at udenlandske arbejdere efter 3 år's ophold bliver berettiget til at modtage danske pensioner uanset deres opholdssted. (side 9).
- b. Børnetilskud. Det indstilles, at alle udenlandske arbejdere bliver berettiget til børnetilskud til herværende børn, når en af forældrene har haft bopæl i Danmark i 6 måneder. (side 11).

2. Andre områder.

- a. Skatteforhold. Det indstilles, at fradrag i henhold til forpligtelseserklæringer kun gives, såfremt beløbet hos modtageren bliver beskattet i Danmark. Endvidere indstilles, at beviskravene for ret til fradrag for dobbelt husførelse slækkes, samt at fradraget begrænses til 2 år. (side 16).
- b. Sproglig bistand. Det indstilles, at offentlige myndigheder benytter sproglig bistand ved betjening af udenlandske arbejdere, der ikke forstår dansk eller ikke i tilstrækkelig grad kan udtrykke sig på et forståeligt dansk, at Handelshøjskolen etablerer en tolkeuddannelse, og at der i overgangsperioden tilbydes kortere støttekurser til fungerende tolke, ligesom der til støtte for offentlige myndigheder og private institutioner i samme periode etableres en liste over mulige fungerende tolke, at der udarbejdes en folder om tolkebistand, at udgiften til tolkebistand normalt afholdes af den offentlige myndighed og endelig at der udarbejdes ordlister med specialudtryk. (side 20)
- c. Rådgivning m.m. Det indstilles, at der, hvor behovet konstateres, skabes mulighed for individuel rådgivning af udenlandske arbejdere. (side 21).
- d. Undervisning. Det indstilles, at timetallet for det obligatoriske introduktionskursus udvides (side 24), at udenlandske arbejdere søges motiveret til at følge den etablerede fritidsundervisning i dansk sprog og samfundsforhold (side 25), samt at børn af herboende udenlandske arbejdere ligestilles med børn af danske statsborgere med hensyn til ydelser fra Statens Uddannelsesstøtte. (side 26).

- e. Stemmeret» Det indstilles, at udenlandske arbejdere efter tre års uafbrudt ophold her i landet får stemmeret til kommunale og amtskommunale valg. (side 27).
- f. Kommunale udvalg. Det indstilles, at der i kommuner, hvor behovet konstateres, etableres kontaktudvalg for den udenlandske del af **befolkningen**. (side 28).

3. Information m.m.

- a. Det anbefales, at Danmarks Radio etablerer periodiske ud-sendelser på de mest benyttede sprog blandt de udenlandske arbejdere. Det henstilles, at staten fortsat støtter udgi-velsen af en flersproget avis (side 29)» Det foreslås, at alle medier m.v., der har indflydelse på folkeoplysningen, opfordres til at fremme en bedre forståelse af udenlandske arbejderes problemer, og det anbefales, at kulturaftalerne benyttes til samme formål. (side 30).
- b. Statsadministration af spørgsmål vedrørende udenlandske arbejdere. Det henstilles, at de i arbejdsgruppen repræ-senterede myndigheder og organisationer fortsat mødes regelmæssigt. (side 31).
- c. Statistik. Det anbefales, at Danmarks Statistik bearbejder de forskellige talmæssige oplysninger og stiller dem til disposition for kommunerne. (side 32).

B I L A G

1. Arbejdsgruppens brev af 24. oktober 1974 til socialministeren vedrørende udenlandske arbejderes skatteforhold.
2. Den i henhold til aftalen mellem Dansk Arbejdsgiverforening og Landsorganisationen i Danmark udarbejdede ansættelseskontrakt af oktober 1973.
3. Rigspolitichefen, Tilsynet med Udlændinges rundskrivelse af 10. januar 1973 til samtlige politimestre, vedrørende kriterierne for en passende bolig i sager om meddelelse af opholdstilladelse til herværende udenlandske arbejderes familiemedlemmer.
4. Notat af 12. juni 1973 fra undervisningsministeriet, direktoratet for ungdomsundervisningen, vedrørende erhvervsmæssige introduktionskurser i ungdomsskolens regie.
5. Rapport fra arbejdsgruppen vedrørende undervisningsplaner og materiale for udenlandske arbejdere.
6. Arbejdsdirektoratets cirkulære nr. 394/70 af 23. november 1970 vedrørende udenlandske arbejderes deltagelse i kurser, der gennemføres med støtte efter lov nr. 194 af 18. maj 1960 om erhvervsmæssig uddannelse af ikke-faglærte arbejdere eller efter efteruddannelsesordningen for faglærte m.v.
7. Undervisningsministeriets bekendtgørelse om folkeskolens undervisning af fremmedsprogede elever. Bekendtgørelsen er ved denne betænkningss afgivelse endnu ikke fremkommet.
8. Oversigt over antal udlændinge i Danmark pr. 1. januar 1975, fordelt efter køn, alder og nationalitet.

Arbejdsgruppen vedrørende
fremmedarbejdernes sociale og
samfundsmæssige tilpasning
her i landet.

Den 24 oktober 1974.

Arbejdsgruppen har beskæftiget sig med spørgsmålet om fremmedarbejdernes skatteforhold og har herunder især drøftet spørgsmålet om fradrag for ydelser ifølge forpligtelseserklæringer i henhold til ligningslovens § 14, stk. 2, og fradrag for dobbelt husførelse i henhold til statsskatte-lovens § 6 a.

Fradraget for **forpligtelseserklæringer** ydes, når skatteyderen ved en bindende erklæring, indgået for mindst 10 år, har påtaget sig at forsørge andre end livsarvinger og ægtefælle. På det tidspunkt reglen blev **indført**, tog den især sigte på **aftægtskontrakter** med pligt til at forsørge forældre og/eller søskende, men i dag bliver reglen hovedsageligt anvendt af fremmedarbejdere.

Fradrag for forsørgelse af personer bosat i udlandet, indrømmes efter de samme regler som gælder for forsørgelse af personer bosatte i Danmark, idet man dog af kontrolhensyn kræver leveattest, attesteret af en lokal myndighed og dokumentation for, at ydelsen faktisk betales.

Selv om disse krav opfyldes må man se i øjnene, at mange fremmedarbejdere udnytter bestemmelsen i strid med dens hensigt. Det må anses for givet, at den hjemsendte ydelse ofte anvendes til forsørgelse af hustru og **børn**, hvis den da ikke opspares i hjemlandet med henblik på forbrug eller investering efter fremmedarbejderens hjemkomst eller ligefrem tilbagesendes hertil. Der er da også konstateret misbrug af ordningen ved forevisning for skattemyndighederne af falske attestationer på leveattester og falske eller forfalskede kvitteringer for be-

løbenes hjemsendelse. Det er endvidere i praksis umuligt at kontrollere, om 10-års reglen overholdes.

Arbejdsgruppen er opmærksom på, at fradragsretten ifølge sin oprindelse modsvarer af en skattepligt hos modtageren, men en sådan korresponderende skattepligt på modtagerens side forudsætter, at denne er hjemmehørende i Danmark. De ydelser en fremmedarbejder sender hjem og får fradrag for her, bliver ikke indkomstbeskattet her i landet, og i modtagerlandet bliver de enten slet ikke - eller dog kun lempeligt - beskattet.

Dette forhold, sammenholdt med de foran nævnte muligheder for misbrug af ordninger, taler efter opfattelsen hos et flertal i arbejdsgruppen for en begrænsning af fradragsretten, således at løbende ydelser til modtagere, der ikke er skattepligtige i Danmark, ikke skal kunne fratrækkes i indkomstopgørelsen.

Fradraget for dobbelt husførelse er i tilfælde af, at begge ægtefæller opholder sig i Danmark begrænset til 2 år. Efter ligningsdirektoratets vejledende anvisninger gives dette fradrag til udlændinge ud over en periode på 2 år, med mindre forholdene viser, at pågældende agter at blive her eller, at forbindelsen med ægtefællen er afbrudt. For at opnå dette fradrag må fremmedarbejderen dokumentere, at han er gift, og at hustruen opretholder selvstændig husførelse i hjemlandet.

Vanskeligheden ved at skaffe troværdig dokumentation for at hustruen har selvstændig husførelse er stor, specielt når hun opholder sig i et land, hvor familiesammenholdet er stærkt, og hvor de kulturelle forhold gør, at en enlig kvinde sjældent har selvstændig husholdning.

Arbejdsgruppen har i sine overvejelser lagt vægt på, at en fremmedarbejder, der har været her i landet i 2 år, har en rimelig anledning til at overveje, hvorvidt han ønsker at tage sin familie her til landet med henblik på et længerevarende ophold. Efter arbejdsdirektoratets cirkulære af 8. juli 1974 kan arbejdstilladelse nu udstedes til familiemedlemmer til en fremmedarbejder, når dette familiemedlem har været her i 2 år,

og dansk arbejdskraft **til** det pågældende arbejde ikke kan anvises.

Arbejdsgruppen er derfor af den opfattelse, at det **vil** være rimeligt at slække på de tidligere nævnte beviskrav og vil samtidig foreslå, at man begrænser dette fradrag til 2 år, som for danskere, idet ægtefællen herefter har mulighed for at få opholds- og arbejdstilladelse her i landet.

Arbejdsgruppen skal derfor henstille, at socialministeren tager spørgsmålet op over for finansministeren med henblik på at tilvejebringe de af arbejdsgruppen foreslåede ændringer i skattelovgivningens fradragsregler.

P. a. v.

Hr. socialminister Jacob Sørensen,
socialministeriet.

Mindretalsindstilling vedrørende ligningslovens §14.
tk. 2:

at fradrag for underholdsydeiser efter ligningslovens § 14, stk. 2 begrænses til et nærmere fastsat **maxi-** mum beløb (f.eks. **5.000 kr.**), når ydelsen sker til personer bosat i udlandet.

Da den store tilvandring af arbejdskraft strømmede til Danmark fra sydeuropæiske lande i **1969-70**, var det i meget få tilfælde eventyrlyst, der bragte unge sønner og familiefædre til Danmark« Det var stor arbejdsløshed i hjemlandene og dermed manglende mulighed for at forsørge familien. Der var tale om en forsørgelsespligt, der pr. tradition påhvilede de ældste i familien.

De danske skattefradragsregler muliggjorde det for mange gennem en arbejdsindsats her at klare en reel forsørgelse og dermed at overholde en tradition, som de fleste alvorligt ønskede at overholde.

De "**løse**" regler omkring oprettelse af den skriftlige erklæring mellem parterne og de selvstyrende kommuners forskellige syn på rimeligheden i disse fradrag, etc. har givet kaotiske tilstande på mange af landets skattekontorer. Samtidig har dette givet en mer eller mindre fri bane for personer, der så deres fordel i at udnytte reglen udover dens hensigt, og dertil i flere tilfælde få en ekstra indtjening ved at "**hjælpe**" andre til også at benytte ligningslovens fradragsmulighed for forsørgelse af forældre og andre.

Der er for mig ingen tvivl om, at ligningslovens §14, stk. 2 er blevet groft misbrugt af nogle udlændinge, men der er heller ikke tvivl om, at den har været en uvurderlig hjælp for de udlændinge, der reelt og alvorligt ønskede at overholde familieforsørgelsespligten, som påhvilede dem. Denne sidste gruppe udlændinge, der må-

ske/måske ikke er den **største**, og som har handlet fuldt legalt, ser jeg ingen grund til at "**straffe**" på grund af, at nogle udlændinge er lovovertrædere. Et rimeligt fradragsbeløb, men dog væsentlig mindre end de beløb mange udlændinge via **forsørgelseserklæringer** hidtil har hjemsendt, vil være af stor **betydning** for mange udenlandske arbejdere, og ved at administrere fradrag gennem standardformularer med enklere regler end **hidtil**, vil misbrug undgås (begrænses).

Ligeledes vil der ved at bibeholde fradrag for forsørgelse som ovenfor heller ikke opstå nogen større **for-**skel mellem udenlandske arbejdere fra **3.lande** og arbejdstagere fra **EF-lande** på dette **område**. EF-arbejdstagere har en reel mulighed for at tage de pågældende personer her til landet (Forordning 1612/68 art. 10), og derved som hidtil benytte ligningslovens fradragsmulighed, og i de allerfleste tilfælde uden at modtageren vil blive beskattet heraf på grund af beløbets størrelse.

Den **13.** september **1974.**

Karen Andersen.

Forretningsfører Kaj Buch, Specialarbejderforbundet i Danmark, har ønsket at det fremhæves, at Specialarbejderforbundet principielt finder, at den omhandlede fradragsregel udgår af skattelovgivningen, men at forbundet efter omstændighederne kan tilslutte sig flertallets opfattelse, som den kommer til udtryk i foranstående brev.

Engelsk

CONTRACT OF EMPLOYMENT

Oktober 1973

ANSÆTTELSESAFТАLEfor foreign workers in the case of first employment
for fremmedarbejdere ved 1. gangs ansættelseThe undersigned parties hereby agree on employment for a one-year period:
Undertegnede parter indgår herved aftale om ansættelse for en 1-årig periode:

Name of undertaking _____ CIR No. _____
Virksomhedens navn

Address _____ Postal code _____
Adresse _____ Post nr.

Telephone No. _____
Telefonnr.

Member of employers' organisation _____
Medlem af arbejdsgiverorganisation

or collective agreement with _____
eller kollektiv overenskomst med

Name of the person engaged _____ National Registration No. (CPR) _____
Den ansattes navn

Address _____ Postal code _____
Adresse _____ Post nr.

Expected address in Denmark _____ Postal code _____
Forventet adresse i Danmark _____ Post nr.

Any relatives who may be contacted: _____
Eventuelle pårørende, hvortil henvendelse kan rettes:

Engaged from _____ to _____
Ansæt fra den _____ til den _____

Post (job description) _____
Stilling (arbejdsbeskrivelse)

Wages, hours and other conditions of work are subject to agreement between:
Med hensyn til løn, arbejdstid samt øvrige arbejdsforhold gælder overenskomst mellem:

and _____
og _____

so that the wages are in conformity with those applying to Danish workers.
således at lønnen følger de for danske arbejdere gældende lønninger.

Monthly rent _____ kr. (cf. point 7)
Månedlig leje for bolig _____ kr. jfr. pkt. 7.

The conditions of employment stated above are accepted.
Omstændende ansættelsesvilkår anerkendes.

_____, / den _____ 19 _____ (Signature of the undertaking) (Virksomhedens underskrift)

_____, / den _____ 19 _____ (Signature of the employee) (Den ansattes underskrift)

The employment service recommends that a work permit be issued on the basis of this contract of employment.
Arbejdsformidlingen anbefaler, at der udstedes arbejdstilladelse på grundlag af nærværende ansættelsesaftale.

Work permit issued on _____ 19 _____
Arbejdstilladelse udstedt den _____

Notified for entry in the register of foreign workers on _____ 19 _____
Tilmeldt gæstarbejderregistret den _____

Registered with unemployment benefit fund on _____ 19 _____
Indmeldt i arbejdsløshedskasse den _____

Stamp and signature of Employment Service
Arbejdsformidlingens stempel og underskrift

In the event of prolongation of the contract of employment after the expiration of the first year, the contract shall be submitted once more to the employment service. Paragraphs 1 to 3, 5b, 9a and d, and 10 to 12 shall apply to the prolonged contract of employment.
I tilfælde af forlængelse af ansættelsesaftalen efter udløbet af det første år skal den på ny forelægges Arbejdsformidlingen. For det forlængede ansættelsesforhold gælder punkterne 1-3, 5b, 9a og d samt 10-12.

The employment relationship is subject to the following conditions:

1. *Health examination.*
The employee shall submit to health examination according to regulations made by the health authorities.
2. *Annual holiday.*
The employee is entitled to an annual holiday in conformity with the provisions of the Holidays Act and the collective agreement in force.
3. *Unemployment insurance.*
The employee shall be registered with an unemployment benefit fund.
4. *Advance payments.*
When he takes up his duties in the undertaking, the employee is entitled to receive an amount in advance for payment of expenses for board and lodging until the first pay day. The advance payment shall be repaid over a period of at least three months.
5. *Travelling expenses.*
a) The undertaking says the cost of travel from the country of stay to the undertaking by train (second class). The expense will be reimbursed on arrival in the undertaking.
b) On the expiration of the term of employment the undertaking pays the cost of travel from the undertaking to the home country by train (second class), see however the rules on prolongation and notice of termination of employment. Where the home journey is to be paid by the undertaking, payment is made on production of the certificate of departure (stamp in the passport).
6. *Time off for lessons.*
The employee is required to attend a 40-hour course in Danish language and Danish social conditions. The course is normally organised by the recognised educational associations and shall, as far as possible, be held within three months after the employee has taken up his duties in the undertaking and during working hours or in continuation thereof.
7. *Housing.*
The undertaking arranges for the allocation of lodgings (furnished room of good standard). The rent is paid by the employee himself. Termination of the tenancy cannot take place by a notice expiring within the first three months of employment.
8. *Prolongation.*
Not later than three months before the expiration of the contract the parties shall come to an agreement about the possible continuation of the employment relationship. Notice of any continuation of the employment relationship shall be given to the employment service not later than two months before the expiration of the contract.
In the event of any prolongation of the term of the contract (new work permit) with the present or a different employer without the employee availing himself of his right to payment of home journey, that obligation shall be transferred to the employer with whom the employee was last employed before going home.
9. *Notice of termination of employment.*
a) The contract, which under normal conditions is made for a term of 12 months, is subject to the notices of termination laid down in the current agreements, with the following exceptions:
b) The employee is not allowed to give notice of termination within the first three months;
c) The employee is guaranteed at least three months' employment in the undertaking, unless the termination of employment is due to circumstances imputable to himself, or to the discontinuation of the undertaking;
d) Is notice of termination of employment given by the undertaking before the expiration of the term of the contract without this being imputable to
e) Is notice of termination of employment given by the employee within the first six months, the undertaking is entitled to claim repayment of any travelling expenses paid, not exceeding, however, the amount of wages due.
10. Any person employed in the undertaking is subject to its regulations.
11. Complaints of non-observation of the above conditions or the collective agreement are decided under the rules of labour law.
12. The employee acknowledges receipt of information leaflet on wages and other conditions of work in the branch.

For ansættelsesforholdet gælder i øvrigt følgende vilkår:

1. *Helbredsundersøgelse.*
Den ansatte skal underkastes helbredsundersøgelse efter sundhedsmyndighedernes nærmere bestemmelser.
2. *Ferie.*
Der tilkommer den ansatte ferie i overensstemmelse med reglerne i ferieloven og gældende kollektiv overenskomst.
3. *Arbejdsløshedsforsikring.*
Den ansatte er pligtig at være medlem af en arbejdsløhedskasse.
4. *Udbetaling af forskudsbeløb.*
Den ansatte er ved sin ankomst til virksomheden berettiget til at få udbetalt et forskudsbeløb til dækning af udgifter til kost og logi indtil 1. løn-udbetalingsdag. Forskudsbeløbet tilbagebetales over en periode på mindst 3 måneder.
5. *Rejseudgifter.*
a) Virksomheden betaler udgiften til rejsen fra opholdslandet til virksomheden med tog på 2. klasse». Udgiften refunderes ved ankomst til virksomheden.
b) Ved aftaleperioders udløb betaler virksomheden udgiften til rejse fra virksomheden til hjemlandet med tog på 2. klasse, jfr. dog reglerne om forlængelse og opsigelse. Hvor virksomheden skal betale hjemrejsen, sker dette, når udrejsedokumentation foreligger (stempel i passet).
6. *Frihed til undervisning.*
Den ansatte er forpligtet til at deltage i et 40-timers kursus i dansk og danske samfundsforhold. Kurset arrangeres normalt af de anerkendte oplysningsforbund og skal så vidt muligt afholdes inden 3 måneder efter ankomsten til virksomheden og inden for arbejdstiden eller i tilslutning til denne.
7. *Bolig.*
Virksomheden sørger ved ankomsten for anvisning af bolig (møbleret værelse af god standard). Udgiften til leje betales af den pågældende selv. Opsigelse af lejemålet kan ikke ske til fratræden inden for de første 3 måneders beskæftigelse.
8. *Forlængelse.*
Senest 3 måneder inden aftalens udløb skal der mellem parterne træffes aftale om eventuel fortsættelse af ansættelsesforholdet. Meddelelse om eventuel fortsættelse af ansættelsesforholdet sendes til arbejdsformidlingen senest 2 måneder inden aftalens udløb.
Ved eventuel forlængelse af aftaleperioden (ny arbejdstilladelse) hos nuværende eller anden arbejdsgiver, uden at den ansatte gør brug af hjemrejseretten, i overensstemmelse med denne forpligtelse til den arbejdsgiver, hvor den pågældende senest har været beskæftiget inden hjemrejsen.
9. *Opsigelse.*
a) Aftalen, der under normale forhold gælder i 12 måneder, følger de i gældende overenskomster fastsatte varsler med følgende undtagelse:
b) Den ansatte kan ikke opsiges inden for de første 3 måneder.
c) Den ansatte er sikret mindst 3 måneders beskæftigelse i virksomheden, medmindre opsigelsen skyldes den ansattes egne forhold eller virksomhedens.
d) Opsigelse af den ansatte inden aftaleperiodens udløb, og uden at det kan tilregnes den ansatte, gives dog et varsel på mindst 14 dage, og virksomheden betaler hjemrejsedudgifterne for den pågældende.
e) Opsigelse af den ansatte inden for de første 6 måneder, er virksomheden berettiget til at kræve afholdte rejseudgifter betalt - dog ikke ud over tilgodehavende løn.
10. Enhver i virksomheden ansat er undergivet de ordens- og arbejdsbestemmelser, der til enhver tid måtte være gældende i virksomheden.
11. Klage over manglende overholdelse af ovenstående vilkår eller den kollektive overenskomst behandles efter de fagretlige regler.
12. Den ansatte anerkender at have modtaget informationsblad om løn og arbejdsvilkår inden for branchen.

Anker Heegaardsgade 5
1588 København v.
Telefon (01) 14 48 48.

10. januar 1973.
hj.nr. 1971-88-11.

I justitsministeriets bekendtgørelse om udlændinges adgang til landet, som ændret ved bekendtgørelse nr. 115 af 11. april 1972, er det i § 22, stk. 2, 4. pkt., bestemt, at arbejdstilladelse kan meddeles en udlænding under ophold her i landet, hvis hans udenlandske ægtefælle eller - hvis ansøgeren er under 20 år - en af forældrene er lovligt bosat her og råder over en for familien passende bolig.

Justitsministeriet har ved skrivelse af 21. december 1972 tiltrådt, at følgende retningslinier, der er fastsat herfra efter forhandling med boligministeriet, lægges til grund ved afgørelsen af, om en bolig kan anses for passende i de nævnte familiesammenførings-tilfælde:

- 1) En selvstændig lejlighed kan kun anses for en passende bolig, når der ikke er over 2 personer pr. beboelsesrum.
- 2) Et enkelt værelse kan kun anses for en passende bolig for 1 person eller ægtefæller uden børn.
- 3) 2 eller flere enkelte værelser uden selvstændigt køkken og toilet kan ikke anses for en passende bolig for en familie med børn (mand, hustru og børn).

I den anledning skal man anmode politikredsene om at iagttage følgende:

Når en udlænding, der er omfattet af udlændingsbekendtgørelsens § 22, stk. 2, 4. pkt., ansøger om opholds- og arbejdstilladelse, søges den pågældendes boligforhold nærmere oplyst, jfr. cirkulæreskrivelse herfra af 30. august 1972. Dette gælder også ved ansøgning om forlængelse af opholds- og arbejdstilladelser.

Opfylder familiens boligforhold de ovennævnte normer, indsendes ansøgningsskema (P 602) - ved forlængelser eventuelt rapport - hertil med oplysning om boligforholdene.

Opfylder familiens boligforhold ikke de ovennævnte normer, henvises ansøgeren til at fremskaffe sig en passende bolig inden for det tidsrum af 3 måneder, hvori en udlænding normalt uden opholdstilladelse kan opholde sig her i landet. Efter omstændighederne - f.eks. når en ansøgning indgives kort før 3-månedersfristens udløb - kan der gives ansøgeren en kortere forlængelse af fristen.

Fremskaffer udlændingen ikke inden for fristen en passende bolig, meddeles der ham pålæg om at udrejse, og passet påtegnes om den fastsatte udrejsedato ("anmeldt udrejse"). Underretning indsendes herefter til Tilsynet med Udlændinge.

Der kan ikke gives udlændingen tilladelse til at påbegynde arbejde, forinden passende boligforhold er sikret.

Hvis der søges om opholdstilladelse for en EF-statsborgers familie, for hvem kravet om arbejdstilladelse ikke gælder, eller hvis der i andre tilfælde kun søges opholdstilladelse til et familiemedlem til en herboende udlænding, bør tilsvarende retningslinier vedrørende boligforholdene følges. Hvis opholdet hos den herboende udlænding er af midlertidig karakter (indtil 6 måneder), kan nærmere undersøgelse af boligforholdene dog undlades.

Det bør stikprøvevis kontrolleres, at udenlandske familier, efter at opholds- (og arbejds)tilladelse er neddelte, overholder de ovennævnte normer for boligforholdene. Hvis det kommer frem, at boligforholdene er ændret således, at de ikke længere opfylder de ovennævnte krav, indsendes indberetning til Tilsynet med Udlændinge, der herefter vil afgøre, om den meddelte opholds- (og arbejds)tilladelse bør inddrages.

Hvis politiet ved en sådan kontrol eller på anden måde bliver bekendt med, at udlændinge uden for de nævnte familiesammenførings-tilfælde bor under boligforhold, der er væsentligt dårligere end de ovennævnte retningslinier, indsendes ligeledes indberetning hertil.

Særligt for så vidt angår punkt 2 og 3 ovenfor bemærkes, at det for at kunne anses for en familiebolig i almindelighed må kræves, at værelserne ligger i umiddelbar tilknytning til hinanden. Hvis der er tale om børn over 16 år kan det efter omstændighederne accepteres, at barnets værelse ikke ligger umiddelbart ved siden af forældrenes (en af forældrenes) værelse, når værelserne dog ligger i samme villa, pensionat eller lignende, og der er køkken, opholdsstue eller lignende fælles for beboerne.

P.r.v.

Søren Sørensen

Til politidirektøren i København og samtlige politimestre.

Direktoratet for ungdomsundervisningen, .

Notat vedrørende erhvervsmæssige introduktionskurser i ungdomsskolens regi.

I. Indledning.

Ungdomsskolerådets synspunkter vedrørende ungdomsskolens placering i et integreret uddannelsessystem beskæftiger sig **bl.a.med** de særlige undervisningsmæssige opgaver for psykisk hæmmede eller sent modnede elever.

I et samarbejde mellem folkeskolen» socialforsorgen, ungdomsskolen og specialarbejderuddannelsen har man en række steder forsøgt at tilgodese denne elevgruppe ved oprettelse af brede introduktionskurser af ca. 4 ugers **varighed**.

Ungdomsskolerådet anbefalede, at dette arbejde videreføres med henblik på en vurdering af, hvordan denne undervisning mest hensigtsmæssigt tilrettelægges, idet formålet med de erhvervsmæssige introduktionskurser må være:

1. at skabe mulighed for positivt prægede periodeophold uden for folkeskolen for elever, der ikke trives eller fungerer i klassen,
2. at motivere dem for relevant uddannelse og fortsat undervisning ved at give dem kort tids beskæftigelse ved enkelt manuelt arbejde, de kan magte, og derfor oftest synes om,
3. at fremme erhvervslivets og videreuddannelsernes interesse for at skabe beskæftigelse og uddannelsesmuligheder for 16-18 årige, der ikke er egnede til, eller motiverede for, at gå ind i de nye erhvervsfaglige grunduddannelser.

I fortsættelse af ungdomsskolerådets indstilling nedsattes i foråret 1972 et kontaktudvalg vedrørende samarbejde mellem specialarbejderuddannelsen, folkeskolens **specialundervisning** og ungdomsskolen.

I et notat af juni 1972 har direktoratet for ungdomsundervisningen givet en orientering om dette kontaktudvalg, samtidig med at man har opfordret til, at der oprettedes lokale arbejdsgrupper repræsenterende den stedlige specialarbejderskole, kuratorerne, ungdomsskolen og **arbejdsformidlingen**.

Sekretariatet for uddannelsesrådet for specialarbejdere har i december 1972 sendt et materiale til specialarbejderskolerne om, hvilke vilkår sekretariatet stillede for specialarbejderskolernes medvirken ved gennemførelsen af erhvervsmæssige introduktionskurser. Dette materiale indeholder: Foreløbige administrative retningslinjer, foreløbige økonomiske retningslinjer for afholdelse af udgifter samt en foreløbig undervisningsplan.

II. Etablering af erhvervsmæssige introduktionskurser.

Direktoratet for ungdomsundervisningen skal i fortsættelse af ovennævnte notat af juni 1972 opfordre til, at de erhvervsmæssige introduktionskurser betragtes som en naturlig ungdomsskoleopgave

samt til at en sådan lindervisning iværksættes i det omfang, der lokalt er behov og mulighed for at etablere den, idet man fra direktoratets side lægger vægt på følgende hovedsynspunkter:

1) Elevkredsen.

Kurserne tilrettelægges fortrinsvis for **læse-staveretarderede**, psykisk hæmmede og psykisk afvigende.

2) Kursernes opbygning.

Kurserne bør tilrettelægges i samlet tidsrum med en varighed fra 3-5 uger efter de stedlige forhold.

I tilknytning til kursusforløbet bør mulighederne for at etablere erhvervspraktik undersøges.

3) Kursernes indhold.

Kurserne bør ikke beskæftige sig med et enkelt brancheområde, men snarere give en introduktion omfattende flere brancher med udgangspunkt i det lokale erhvervslivs beskæftigelsesmuligheder.

Undervisningen kan sammenfattes af:

- a. Praktiske elementer
(på værksteder, virksomheder og institutioner).
- b. Fagteoretiske elementer, der spontant er motiveret ud fra undervisningen
(på værksteder og i klasselokaler).
- c. Ungdomsorienterende emner indeholdende tværgående erhvervs- og brancheorientering
(i klasselokaler og i form af ekskursioner).

Man bør lægge vægt på elevgruppens særlige muligheder og vilkår, idet man i det omfang, det er muligt, bør inddrage hjemmene samt de stedlige vejlednings- og støttemuligheder.

4) Undervisningssteder.

De erhvervsmæssige introduktionskurser kan ud fra lokale muligheder tilrettelægges i samarbejde med og på specialarbejderskoler, fagskoler og interne virksomhedsskoler.

5) Lærerkræfter.

For såvidt angår den praktiske og fagteoretiske del af undervisningen bør man benytte fagskolernes lærerkræfter, idet disse bør have en introduktion vedrørende det specielle klientel og de særlige pædagogiske opgaver, denne undervisningsopgave stiller.

For såvidt angår de ungdomsorienterende emner kan der peges på lærerkræfter, der iøvrigt benyttes indenfor ungdomsskolen med særligt kendskab dels til elevklientellet og dels til det lokale erhvervslivs muligheder.

Det kan være af væsentlig betydning for udviklingen af denne undervisning, at der udover lærerne til de enkelte emner knyttes en person, der kan sørge for kontakten mellem folkeskole/ungdomsskole, elevgruppen og de enkelte faglærere - f.eks. de lokale kuratorer.

6) Administration.

Som nævnt vil de erhvervsmæssige introduktionskurser kunne etableres i samarbejde med lokale fagskoler af forskellig art, men

undervisningen etableres i henhold til lov om fritidsundervisning m.v. i ungdomsskolens regi, og med den stedlige ungdomsskoleinspektør som ansvarlig leder.

Godkendelsen af de erhvervsmæssige introduktionskurser vil derfor ske på de sædvanlige vilkår for ungdomsskolens hensyntagende **specialundervisning**.

Der er ikke forlods givet retningslinjer i detaljer for tilrettelæggelsen og indholdet af undervisningen, idet det er ønskeligt, at denne udvikles helt ud fra lokale forudsætninger og muligheder.

Direktoratet for ungdomsundervisningen anmoder om at blive underrettet om de aktiviteter, der må blive sat igang med henblik på at kunne videregive indhøstede erfaringer.

I denne forbindelse kan henvises til de steder, hvor man foreløbig har haft forsøg igang med erhvervsmæssige introduktionskurser, nemlig:

Aalborg kommunale ungdomsskole,

Århus kommunale ungdomsskole,

Odense kommunale ungdomsskole samt

Den fælleskommunale ungdomsskole i Sønderjyllands amtskommune.

7) Økonomi.

Udgifter til erhvervsmæssige introduktionskurser afholdes efter de for ungdomsskolen sædvanligt gældende regler med refusion i henhold til § 17 i lov om **fritidsundervisning** m.v.

Der må således i det enkelte tilfælde træffes aftale med de institutioner, hvor undervisningen placeres, om vilkårene for undervisningens afvikling og udgifterne hermed.

Der gøres opmærksom på, at direktoratet for ungdomsundervisningen overfor Uddannelsesrådet for specialarbejdere har erklæret sig indforstået med at, såfremt de erhvervsmæssige introduktionskurser placeres på specialarbejderskoler, aflønnes de faglærere, der er fast tilknyttet specialarbejderskolerne, og som læser en del af deres pligtige timetal ved ungdomsskolens erhvervsmæssige introduktionskurser i overensstemmelse med den overenskomst, der er indgået mellem arbejdsministeriet og lærersammenslutningen ved specialarbejderskolerne, idet undervisningen betragtes som forsøgsundervisning i henhold til § 109 i lov om fritidsundervisning m.v.

Refusion af lærerlønudgifter til sådan lærere vil være 50% af den afholdte lønudgift, dog max. i forhold til den fastsatte løn for ungdomsskolens lærere i **specialundervisningen**.

København, den 12. juni 1973.

P.D.V.

Sven Koch.

Rapport fra arbejdsgruppen vedrørende undervisningsplaner og -materiale for udenlandske arbejdere.

Gruppens medlemmer:

Bjørn Andersen (koordinator for arbejdsgruppen)

Murat Alpar

Kaj Buch

Kirsten Grerup

I. Schrøder

J. Svendsen

Gruppens arbejdsopgave.

Gruppen har set det som sin arbejdsopgave efter samtale med kyndige, gennemgang af relevant materiale og opsummering af gruppens egen ekspertise at koncentrere sig om nogle enkle råd til udvalget og administrationen.

Undervisningens/oplysningens indhold.

Arbejdsgruppen mener, hovedvægten bør lægges på emner, der præsenterer det danske samfund ud fra de udenlandske arbejders og deres familiers behov, således som de optræder i hverdagen, så de sættes i stand til så langt det måtte være muligt straks fra bosættelsen at fungere selvstændigt i samfundslivet. Gruppen påpeger det nødvendige i, at der fremstilles undervisningsmateriale vedrørende så mange emneområder, at det er muligt at foretage udvælgelse alt efter deltagergruppernes situation og forudsætninger, fx. følgende: Arbejde og arbejdsformidling. Fagforening og arbejdsløshedskasse. Det centrale personregister og folkeregisteret. Sundhedsvæsen og sygdomsbehandling. Sygesikring og **-dagpenge**. Indkøb. Boligforhold. Skatter. **Forsikringer**. Politi, ambulance og brandvæsen. Telefon. Hjemme hos familien Hansen. Trafik. Tidsinddeling, årtider og helldage. Social bistand. Skolevæsen. Presse, radio og TV. "Voksenuddannelse og fritidsmuligheder. Retsvæsen. Hvordan styres Danmark? Naturalisation.

I betragtning af den påtænkte undervisning/oplysnings kortvarighed, finder gruppen ikke, der er praktisk mulighed for samtidig at give de udenlandske arbejdere sprogundervisning under en eller anden form. Derimod falder indøvelse i, hvad der kan betegnes som meget enkelt fraseologi, naturligt ind i undervisningen/oplysningen.

Der er enighed i gruppen om, at man i sin udvælgelse af emner fra de nævnte kategorier bør koncentrere sig om forholdsvis få, nødvendige oplysninger og råd og behandle disse på en forsvarlig måde. Gruppen advarer imod en tendens til ved en urealistisk målsætning at brede undervisningen/oplysningen så meget ud, at det går ud over det pædagogisk forsvarlige.

Underviserne.

Arbejdsgruppen finder det realistisk at regne med, at oplysningen/undervisningen i mange tilfælde vil blive varetaget af **ikke-pædagogisk** uddannede lærere eller instruktører. Det er arbejdsgruppens opfattelse, at en vis undervisningsvirksomhed for disse lærere eller instruktører vil være påkrævet. Erfaringer fra Sverige viser, at dette er tilfældet.

Man kan tænke sig undervisningen af lærere/instruktører gennemført på forskellig måde. Bedst er egentlige internatkurser, men det vil le under alle omstændigheder være naturligt sideløbende at drage Danmarks Radios **Undervisningsafdeling** ind i billedet. Det er gruppens fornemmelse, at DR's Undervisningsafdeling vil stille sig positivt til et forslag om en række radioudsendelser for lærere/instruktører i forbindelse med gennemførelsen af 40-timers kursusvirksomheden for udenlandske arbejdere. Sådanne radioudsendelser kunne forøvrigt eventuelt senere udlånes fra **båndcentralerne** i hele landet.

Materialet.

Ikke alene af **sparehensyn**, men også af en række andre årsager foreslår arbejdsgruppen, at undervisnings/oplysningsmaterialet udarbejdes på den enklest mulige måde. Der findes en række **audio-visuelle** systemer på markedet, som måske ville være egnede, men fælles for dem alle er, at brugen på et felt som dette ville kræve overordentlig store investeringer såvel fra det offentlige som fra erhvervslivet, og, i en del tilfælde, fra arbejdstagernes organisationer.

Blandt "andre årsager"¹¹ kan også nævnes det forhold, at man må være sikker på, at apparaturet er tilgængeligt på alle instruktions/undervisningssteder. Også rent pædagogiske faktorer spiller ind.

Arbejdsgruppen foreslår derfor, at der, hvad angår oplysning om emner af mere almen, permanent karakter, produceres radiovisionsprogrammer (båndfilm, lysbilleder plus tilhørende lydbånd), idet lydbåndet i hvert enkelt tilfælde udarbejdes på flere sprog. Derved klarer man samtidig problemet i forbindelse med analfabeter blandt de udenlandske arbejdere.

Hvad angår oplysning om emner af mere aktuel karakter (f.eks. gældende love og overenskomster) foreslår arbejdsgruppen udarbejdet løsblade, dels til lærere/instruktører, dels til elever (på flere sprog). Løsbladene, der også kan indeholde opgaver etc. i tilknytning til de nævnte radiovisionsprogrammer, samles hos lærere og elever i særlige mapper.

Efter samtale med direktøren for Landscentralen for Undervisningsmidler foreslår arbejdsgruppen desuden, at der på et relevant tidspunkt afgives ønske til Landscentralen om produktion af Radio/TV-undervisning-oplysning i særlige emner for udenlandske arbejdere udsendt af Danmarks Radio og eventuelt produceret samme sted.

Anden virksomhed.

Gruppen føler trang til at påpege, at der også er behov for oplysningsvirksomhed rettet mod den danske befolkning i denne forbindelse. Det foreslås derfor, at der på et relevant tidspunkt afgives ønske til Landscentralen for Undervisningsmidler om produktions- og udsendelse gennem Danmarks Radios Undervisningsafdeling af radio/TV-udsendelser indeholdende oplysninger om de udenlandske arbejderes baggrund og problemer, kulturelt og mere praktisk aktuelt. Samme ønske bør også afgives direkte til Danmarks Radio, idet der dermed tænkes på udsendelser også fra andre afdelinger end Undervisningsafdelingen. **Radio/TV-udsendelser** af denne art kunne samtidig fungere som undervisning af de instruktører/lærere, der skal varetage oplysningen af de udenlandske arbejdere.

Fremtiden.

Arbejdsgruppen har haft samråd med afdelingsleder, civilingeniør Erik Bendixen, afdelingen for **AV-midler** ved Teknologisk Institut i København, der er klar til at gå ind i et samarbejde vedrørende den nødvendige prøveproduktion af et radiovisionsprogram. På grund af prisudviklingen er det ikke muligt bindende at sige, hvad en sådan **prøveproduktion** vil koste i honorar til manuskriptforfattere, udgifter til teknik og andet på Teknologisk Institut, bl.a. evaluering. Tidligere har været nævnt et beløb omkring 10.000 kr. (i 1974-priser).

Gruppen anbefaler, at der tages kontakt med civilingeniør Erik Bendixen, og at et eksperiment gennemføres. Eksperimentet evalueres og benyttes som "**mønster**" for en eventuel senere produktion af materialer om andre emner. Eksperimentet kan samtidig tjene som vejledning for opstilling af et budget for den egentlige, senere produktion af materialer.

København den 8. december 1975.

På arbejdsgruppens vegne,

sign. Bjørn Andersen.

Arbejdsdirektoratet

København, den 23.11.1970

AP **cirkl.nr.394/70**

Arbejdsformidlingskontorerne.

Cirkulære vedrørende udenlandske arbejderes deltagelse i kurser, der gennemføres med støtte efter lov nr. 194 af 18/5 1960 om erhvervsrettet uddannelse af ikke-faglærte arbejdere eller efter efteruddannelsesordningen for faglærte m.v.

Arbejdsministeriet har under 9/11 1970 fastsat følgende retningslinier for udenlandske arbejderes deltagelse i kurser under uddannelsesloven eller i efteruddannelsesforanstaltninger for faglærte:

"Udenlandske arbejdere vil kunne deltage i de omhandlede kurser, såfremt den arbejdsgiver, hos hvem den udenlandske arbejder er varigere beskæftiget eller umiddelbart efter kurset kan påregne varigere beskæftigelse, ønsker arbejderens deltagelse i uddannelsen og skriftligt tilkendegiver dette overfor vedkommende arbejdsløshedskasse.

Udenlandske arbejdere vil endvidere kunne deltage i de nævnte kurser, såfremt de har haft beskæftigelse her i landet i mindst 12 måneder, uanset om der fremsættes ønske om deltagelsen fra en aktuel eller fremtidig arbejdsgiver.

Det er en forudsætning for de udenlandske arbejderes adgang til kursusdeltagelse, at denne finder sted inden for arbejdsområder, hvor de allerede har beskæftigelse eller efter kurset søger beskæftigelse under deres ophold her i landet. Kursusdeltagelse vil derimod ikke kunne finde sted inden for arbejdsområder, hvor de udenlandske arbejdere først agter at søge beskæftigelse efter deres tilbagevenden til hjemlandet.

Det er en forudsætning for de udenlandske arbejderes adgang til at oppebære godtgørelse for tab af indtægt eller **arbejdsmuligheder** under kursusdeltagelsen, at denne på sædvanlig måde anbefales af vedkommende arbejdsløshedskasse.

De udenlandske arbejderes uddannelse bør i almindelighed finde sted gennem deltagelse i de almindelige kurser indenfor de nævnte uddannelsesområder. I tilfælde, hvor de pågældende på grund af sprogvanskeligheder eller indkvarteringsproblemer ikke kan deltage i undervisningen på almindelige hold, kan deltagerne efter indstilling fra uddannelsesrådets sekretariat og med arbejdsministeriets godkendelse samles og placeres på en skole med nærblik på at **gennemføre** den ønskede undervisning **med** fornøden bistand af tolk og med udnyttelse af skolens **indkvarteringsfaciliteter**.¹¹

Direktoratets AF cirkulære nr. 40/70 (B 352-A 2323) og AK cirkulære nr. 11/70 af 11/2 1970 udgår herefter.

P.D.V.

sign. F. Henriksen /

eksp.sekr. / **G.Friis-Jensen**

fm.

J.nr. UH 14/70

Undervisningsministeriets bekendtgørelse om folkeskolens undervisning af fremmedsprogede elever. Bekendtgørelsen er ved denne betænkningens afgivelse endnu ikke fremkommet.

Statistik
vedrørende udenlandske
statsborgere i Danmark

Statsborgerskab lande/landegrupper	Mænd og kvinder			
	i alt	Alder (år)		
		0-14	15-64	65 +
EF-lande	23844	6684	16594	566
Heraf:				
Vesttyskland	9646	3266	6057	323
Storbritannien	7959	2008	5812	139
De nordiske lande	22121	4549	16697	875
Heraf:				
Norge	10364	2374	7740	250
Sverige	7462	1332	5574	556
Øvrige Europa	21985	5030	16740	215
Heraf:				
Jugoslavien	6896	1684	5173	39
Tyrkiet	8129	1592	6530	7
Afrika	3674	811	2855	8
Nordamerika	6900	1535	4820	545
Heraf:				
U.S.A.	5911	1264	4144	503
Syd- og mellem- amerika	1114	294	812	8
Asien	11177	3469	7685	23
Heraf:				
Pakistan	4982	1385	3593	4
Australien og Oceanien	521	118	394	9
Udlandet u. nærmere ang.	2863	462	2169	232
udenlandske statsbor- gere i alt	94199	22952	68766	2481
Danske statsborgere ..	4960211	1122707	3169467	668037
Hele befolkningen	5054410	1145659	3238233	670518
Udenlandske statsbor- gere i pct. af hele befolkningen	1,86 %	2,00 %	2,12 %	0,37 %

Mænd				Kvinder			
I alt	Alder (år)			I alt	Alder (år)		
	0-14	15-64	65 +		0-14	15-64	65 +
13708	3469	10020	219	10136	3215	6574	347
5421	1697	3614	110	4225	1569	2443	213
4577	1023	3483	71	3382	985	2329	68
9348	2257	6689	402	12773	2292	10008	473
4443	1182	3165	96	5921	1192	4575	154
2998	666	2056	276	4464	666	3518	280
13924	2615	11243	66	8061	2415	5497	149
3885	893	2980	12	3011	791	2193	27
6222	832	5389	1	1907	760	1141	6
2738	418	2319	1	936	393	536	7
3596	803	2494	299	3304	732	2326	246
3088	655	2158	275	2823	609	1986	228
550	160	389	1	564	134	423	7
7034	1748	5275	11	4143	1721	2410	12
3429	792	2635	2	1553	593	958	2
224	62	158	4	297	56	236	5
1510	233	1136	141	1353	229	1033	91
52632	11765	39723	1144	41567	11187	29043	1337
451585	574643	1589252	287690	2508626	548064	1580215	380347
504217	586408	1628975	288834	2550193	559251	1609258	381684
2,10 %	2,01 %	2,44 %	0,40 %	1,63 %	2,00 %	1,80 %	0,35 %

